



Βρυξέλλες, 29.5.2013
SWD(2013) 363 final

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Αξιολόγηση του εθνικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων και του προγράμματος σταθερότητας του 2013 για την ΚΥΠΡΟ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1.	Εισαγωγή.....	6
2.	Οικονομική κατάσταση και προοπτικές.....	7
3.	Οικονομικές Προκλήσεις.....	8
3.1	<i>Δημοσιονομική πολιτική και φορολογία</i>	9
3.2	<i>Χρηματοπιστωτικός τομέας</i>	10
3.3	<i>Πολιτική της αγοράς εργασίας, εκπαίδευση και κοινωνική πολιτική</i>	12
3.4	<i>Διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για την προώθηση της μεγέθυνσης και της ανταγωνιστικότητας</i>	14
3.5	<i>Εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης</i>	15
4.	Η Πρόοδος που έχει σημειωθεί όσον αφορά τη Στρατηγική «Ευρώπη 2020, και η Αξιολόγηση της προόδου όσον αφορά τις ΕΣΧ (Ειδικες Συστάσεις Ανα Χώρα) που εκδόθηκαν το 2012.....	16
5.	Συμπέρασμα	23
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	24

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Οικονομικές προοπτικές

Η οικονομική δραστηριότητα στην Κύπρο μειώθηκε σημαντικά το 2012, με το πραγματικό ΑΕΠ να σημειώνει μείωση κατά 2,4 %, καθώς παράλληλα επιχειρήθηκε αναδιάρθρωση του τραπεζικού τομέα και δημοσιονομική εξυγίανση και επικράτησε οικονομική αβεβαιότητα. Σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις της Επιτροπής για το 2013, το ΑΕΠ αναμένεται να συρρικνωθεί κατά 8,7 % το τρέχον έτος ενώ οι περαιτέρω προβλεπόμενες μειώσεις στην εγχώρια ζήτηση και στις επενδύσεις θα οδηγήσουν πιθανότατα σε παρατεταμένη ύφεση κατά τη διάρκεια μεγάλου μέρους του 2014. Οι συνθήκες της αγοράς εργασίας επιδεινώθηκαν το 2012, με το ποσοστό ανεργίας να φθάνει στο πρωτοφανές υψηλό επίπεδο ποσοστού του 11,9 %, το οποίο αναμένεται να αυξηθεί περαιτέρω σε 15,5 % το 2013 και σε 16,9 % το 2014, αντικατοπτρίζοντας τη συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας. Επιπλέον, η προσωρινή επιβολή ελέγχων στα κεφάλαια και περιορισμών στις αναλήψεις αναμένεται να παρεμποδίσει τις διεθνείς ροές κεφαλαίων και να μειώσει τον όγκο επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε εταιρείες τόσο με εγχώριο όσο και με διεθνή προσανατολισμό. Η διάσωση με ίδια μέσα ενός μεγάλου μέρους των μη διασφαλισμένων καταθέσεων συνεπάγεται απώλεια πλούτου, που θα επηρεάσει επίσης την εμπιστοσύνη, την ιδιωτική κατανάλωση και τις επενδύσεις.

Παρά τα σημαντικά μέτρα εξυγίανσης που έχουν αναληφθεί, το ονομαστικό δημοσιονομικό έλλειμμα ανήλθε στο 6,3 % του ΑΕΠ το 2012, λόγω της μείωσης των φορολογικών εσόδων και των υψηλότερων πληρωμών για τόκους και κοινωνικές παροχές. Μέχρι στιγμής η Κύπρος έχει λάβει αποτελεσματικά μέτρα για τη διόρθωση του ελλείμματός της, καταβάλλοντας μέση δημοσιονομική προσπάθεια το 2011-12 ύψους 2,4 % του ΑΕΠ (παραπάνω από το προτεινόμενο 1,5 %). Συμπεριλαμβανομένης της συμμετοχής της κυβέρνησης στην ανακεφαλαιοποίηση της Λαϊκής Τράπεζας Κύπρου, το δημόσιο χρέος το 2012 έφτασε σε ποσοστό 85,8 % του ΑΕΠ και θα αυξηθεί αισθητά σε σχέση με το 2011 (71,1 % του ΑΕΠ). Αναμένεται δε να αυξηθεί περαιτέρω, σε πρωτοφανή επίπεδα για την Κύπρο.

Βασικά θέματα

Βασικός στόχος του προγράμματος είναι να βοηθήσει την Κύπρο να επανέλθει σε πορεία βιώσιμης ανάπτυξης με καλύτερες προοπτικές απασχόλησης και να εγγυηθεί τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Το πρόγραμμα βασίζεται στις ειδικές ανά χώρα συστάσεις του 2012 για την Κύπρο, οι οποίες έχουν εν μέρει υλοποιηθεί έως σήμερα, καθιστώντας την σταθερή υλοποίηση του προγράμματος ουσιώδους σημασίας για τη βιώσιμη ανάπτυξη σε μακροπρόθεσμη βάση. Η πλήρης εφαρμογή του προγράμματος θα είναι επίσης καίριας σημασίας ώστε να διασφαλιστεί πρόοδος ως προς όλους τους στόχους της στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

Η Κύπρος έχει ήδη πραγματοποιήσει σημαντική πρόοδο όσον αφορά την εφαρμογή των πολιτικών που καθορίζονται στο πρόγραμμα, ιδιαίτερα όσον αφορά τη δημοσιονομική εξυγίανση και τη μείωση του μεγέθους του τραπεζικού τομέα. Οι αρχές υιοθέτησαν σημαντικά μέτρα πριν από την υπογραφή του προγράμματος, ενώ ακολουθήθηκαν οι πολιτικές που είχαν προηγουμένως προβλεφθεί. Η αναγκαία μείωση του μεγέθους και η αναδιάρθρωση του τραπεζικού τομέα είναι υπό εξέλιξη. Χάρη σε αυτή, έχει ήδη μειωθεί το μέγεθος του τραπεζικού τομέα από 550% σε 350% του ΑΕΠ.

Οι βασικές προκλήσεις και κίνδυνοι όσον αφορά την προσεχή περίοδο συνδέονται με τις εξελίξεις στους εγχώριους πιστωτικούς όρους και στην αναδιοργάνωση του χρηματοπιστωτικού τομέα, με πιθανές επιπτώσεις σε συναφείς επαγγελματικές και χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, καθώς και στην ταχεία επιδείνωση των συνθηκών στην αγορά εργασίας. Οι ανοδικοί κίνδυνοι αφορούν τη δυνητική επενδυτική δραστηριότητα στον τομέα της ενέργειας. Γενικότερα, η μετάβαση σε ένα πιο διαφοροποιημένο αναπτυξιακό μοντέλο θα αποτελέσει πρόκληση για την οικονομία κατά τα επόμενα έτη. Η ορθή υλοποίηση των κονδυλίων της ΕΕ, καθώς και η αύξηση των ευκαιριών για τους νέους και η διαφύλαξη των προοπτικών απασχόλησής τους θα συμβάλει στο να τεθούν τα θεμέλια για βιώσιμη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη στην Κύπρο.

- **Τραπεζικός τομέας:** Η περαιτέρω μείωση του μεγέθους του τραπεζικού τομέα θα επιτευχθεί μέσω της αναδιάρθρωσης των συνεταιριστικών πιστωτικών ιδρυμάτων, όπου η ρύθμιση και η εποπτεία πρέπει να ευθυγραμμιστούν με αυτή των εμπορικών τραπεζών. Η ενίσχυση του πλαισίου για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες στην Κύπρο με σκοπό την αύξηση της δημοσιονομικής διαφάνειας έχει δρομολογηθεί, αλλά απαιτείται περαιτέρω πρόοδος, ιδίως όσον αφορά την ταυτοποίηση του τελικού πραγματικού ιδιοκτήτη κυπρίων νομικών προσώπων και την αναφορά ύποπτων συναλλαγών.
- **Δημόσια οικονομικά:** Η δημοσιονομική προσαρμογή βρίσκεται επί του παρόντος σε εξέλιξη, με στόχο τη βελτίωση του πρωτογενούς ισοζυγίου κατά περισσότερο από 4 % του ΑΕΠ την περίοδο 2013/2016. Για την επίτευξη των ετήσιων στόχων του πρωτογενούς ισοζυγίου (-2.4 % του ΑΕΠ το 2013, -4,3 % του ΑΕΠ το 2014, -2,1 % του ΑΕΠ το 2015 και + 1,2 % του ΑΕΠ το 2016), η Κύπρος θα πρέπει να μειώσει το μισθολογικό κόστος του δημόσιου τομέα και των κοινωνικών παροχών, ελαχιστοποιώντας παράλληλα τις επιπτώσεις για τα μειονεκτούντα άτομα. Η κυβέρνηση έχει λάβει μέτρα για την ενίσχυση της δημοσιονομικής διαχείρισης και του ελέγχου των δαπανών μέσω της εισαγωγής ενός μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού νομοθετικού πλαισίου, τα οποία πρέπει να τεθούν σε εφαρμογή
- **Διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις:** Διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις με στόχο τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης διατηρησιμότητας των δημοσίων οικονομικών και τη στήριξη της ανταγωνιστικότητας και της ισόρροπης ανάπτυξης περιλαμβάνουν μια σφαιρική επανεξέταση του συνταξιοδοτικού συστήματος, μέτρα για τη μεταρρύθμιση του συστήματος ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, εκτενή μεταρρύθμιση για τη

βελτίωση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας όσον αφορά την είσπραξη και τη διαχείριση των φόρων, αναδιάρθρωση του δημόσιου τομέα και αναθεώρηση του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας. Βελτιώσεις έχουν επίσης προγραμματιστεί για τη διευκόλυνση του ανταγωνισμού στις αγορές υπηρεσιών, τη μείωση του αριθμού των νομοθετικά κατοχυρωμένων επαγγελμάτων και την αναζωογόνηση του τουρισμού και της αγοράς κατοικιών. Στον τομέα της ενέργειας, τελεί υπό επεξεργασία σχέδιο για την υποδομή που απαιτείται για την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων φυσικού αερίου.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μετά το αίτημα που υπέβαλε η Κύπρος στις 25 Ιουνίου 2012, συμφωνήθηκε ολοκληρωμένο πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής ανάμεσα στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και στις κυπριακές αρχές στις 2 Απριλίου 2013. Το πρόγραμμα πολιτικής καλύπτει την περίοδο από το δεύτερο εξάμηνο του 2013 έως το πρώτο εξάμηνο του 2016. Το πρόγραμμα εγκρίθηκε από τα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ στις 24 Απριλίου 2013 και από το Διοικητικό Συμβούλιο του ΔΝΤ στις 15 Μαΐου 2013. Το πρόγραμμα θα χρηματοδοτηθεί μέσω συνεισφορών από τον ΕΜΣ (9 δισεκατ. ευρώ) και το ΔΝΤ (1 δισεκατ. ευρώ). Η πρώτη δόση του ΕΜΣ ύψους 2 δισεκατ. ευρώ εκταμιεύθηκε στις 13 Μαΐου 2013.

Οι κύριοι στόχοι του πολιτικού προγράμματος βασίζονται σε τρεις κύριους πυλώνες: i) πολιτικές για την αποκατάσταση της ευρωστίας του χρηματοπιστωτικού τομέα και της εμπιστοσύνης των καταθετών και των αγορών, με βάση την αναδιάρθρωση και τη μείωση του μεγέθους των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, την ενίσχυση της εποπτείας τους και την αντιμετώπιση των ελλείψεων κεφαλαίων και ρευστότητας· ii) μέτρα για την επίτευξη πρωτογενούς ισοζυγίου σε ύψος 4 % του ΑΕΠ το 2018 και για τη διατήρησή του στο ίδιο επίπεδο ακολούθως, καθώς και για τη διόρθωση του υπερβολικού ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης το συντομότερο δυνατόν· και iii) διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για τη στήριξη της ανταγωνιστικότητας και για την επαναφορά της οικονομίας σε φάση βιώσιμης ανάπτυξης, ώστε να καταστεί δυνατή η διόρθωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών.

Η Επιτροπή, η ΕΚΤ και το ΔΝΤ, παρακολουθούν την εφαρμογή του προγράμματος σε τριμηνιαία βάση. Η συμμόρφωση προς τους όρους που καθορίζονται στο μνημόνιο συμφωνίας (ΜΣ) και στο Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής του ΔΝΤ αξιολογείται ανά τρίμηνο, πριν από κάθε εκταμίευση του δανείου. Λόγω των όρων που συνοδεύουν το πρόγραμμα στο πλαίσιο του ΜΣ και των απαιτήσεων σχετικά με την υποβολή εκθέσεων και την παρακολούθηση, οι χώρες που έχουν ενταχθεί σε πρόγραμμα έχουν εξαιρεθεί από την υποχρέωση υποβολής εθνικών προγραμμάτων μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ) και προγράμματα σταθερότητας και σύγκλισης (ΠΣΣ)¹. Η Κύπρος ανακοίνωσε, ωστόσο, την υποβολή επικαιροποιημένου ΕΠΜ σε εθελοντική βάση, το οποίο, εντούτοις, δεν είχε διαβιβαστεί στην Επιτροπή κατά την ολοκλήρωση της παρούσας έκθεσης². Συνεπώς, η αξιολόγηση στο παρόν έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που εντάσσεται στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού εξαμήνου 2013 βασίζεται στα δεδομένα που βρίσκονται στη διάθεση της Επιτροπής. Παρέχει συνοπτική εικόνα της πρόσφατης προόδου από πλευράς εφαρμογής του προγράμματος και της προόδου για την επίτευξη των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Εξετάζει επίσης την πρόοδο που πραγματοποιήθηκε στην εφαρμογή ειδικών ανά χώρα συστάσεων για το 2012 πριν από τη συμφωνία σχετικά με το πρόγραμμα. Συμπληρωματικές λεπτομέρειες περιέχονται στις τριμηνιαίες επανεξετάσεις της εφαρμογής του προγράμματος οικονομικής προσαρμογής.

¹ Βλ. επιστολή της Γενικής Γραμματείας στους πρέσβεις της 13ης Σεπτεμβρίου 2012 (Ares (2012) 1063684).

² Το Υπουργικό Συμβούλιο της Κύπρου δεν είχε ακόμη εγκρίνει το εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων.

2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Η οικονομική δραστηριότητα στην Κύπρο μειώθηκε σημαντικά, ενώ το πραγματικό ΑΕΠ θα υποχωρήσει κατά 2,4 % το 2012. Η συρρίκνωση αυτή οφείλεται στην έντονη μείωση της εγχώριας κατανάλωσης και των επενδυτικών δραστηριοτήτων, οι οποίες, με τη σειρά τους, περιστάλθηκαν λόγω των αυστηρότερων πιστωτικών όρων (αιτία των οποίων είναι η υπό εξέλιξη διαδικασία απομόχλευσης του τραπεζικού τομέα και το υψηλό επίπεδο χρέους των επιχειρήσεων), στη δημοσιονομική εξυγίανση, στη σημαντική επιδείνωση της αγοράς εργασίας και στην υποτονική εμπιστοσύνη των καταναλωτών (η χαμηλότερη στην ΕΕ). Ο εξωτερικός τομέας συνέβαλε θετικά λόγω των καλών εξαγωγικών επιδόσεων (κύρια συνιστώσα των οποίων αποτελεί ο τουρισμός) και η ισχυρή συρρίκνωση του όγκου των εισαγωγών, κυρίως των εμπορευμάτων.

Το 2013, το πραγματικό ΑΕΠ αναμένεται να μειωθεί απότομα κατά 8,7 %. Αυτή η απότομη πτώση οφείλεται ιδίως στην άμεση αναδιάρθρωση του τραπεζικού τομέα, η οποία επηρεάζει την καθαρή αύξηση των πιστώσεων, τη δημοσιονομική εξυγίανση και τον υψηλό βαθμό οικονομικής αβεβαιότητας, που επηρεάζουν, με τη σειρά τους, την εγχώρια ζήτηση και τις επενδύσεις. Επιπλέον, η προσωρινή επιβολή ελέγχων στα κεφάλαια και περιορισμών στις αναλήψεις αναμένεται να παρεμποδίσει τις διεθνείς ροές κεφαλαίων και να μειώσει τον όγκο επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε εταιρείες τόσο με εγχώριο όσο και με διεθνή προσανατολισμό. Η διάσωση με ίδια μέσα ενός μεγάλου μέρους των μη διασφαλισμένων καταθέσεων συνεπάγεται απώλεια πλούτου, που θα επηρεάσει επίσης την εμπιστοσύνη, την ιδιωτική κατανάλωση και τις επενδύσεις. Η βαθιά συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας αναμένεται να έχει σημαντικό αντίκτυπο στην απασχόληση. Το ποσοστό απασχόλησης υποχωρεί σταθερά από το 2009 παρουσιάζοντας μείωση στο 70,2 % το 2012 ενώ αναμένεται περαιτέρω σημαντική μείωση το 2013 και το 2014, 10 εκατοστιαίων μονάδων περίπου. Ταυτόχρονα, η ανεργία αυξάνεται σε πρωτοφανή επίπεδα φθάνοντας στο ιστορικό υψηλό ποσοστό του 11,9 % το 2012. Η ανεργία αναμένεται να αυξηθεί περαιτέρω και να φθάσει σε ποσοστό 16,9 % το 2014. Η ανεργία των νέων παρουσιάζει επίσης απότομη αύξηση, σημειώνοντας μια από τις υψηλότερες ετήσιες αυξήσεις στην ΕΕ το 2011 και το 2012 και φθάνοντας σε ποσοστό 27,8 % το 2012. Η ταχεία αύξηση της ανεργίας των νέων συνοδεύεται από σημαντική αύξηση τα τελευταία χρόνια των νέων κάτω των 25 ετών, οι οποίοι βρίσκονται εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης (ΕΑΕΚ) (φθάνοντας το 16 % το 2012). Η μακροχρόνια ανεργία ως ποσοστό της συνολικής ανεργίας αυξήθηκε απότομα σε 30,1 % το 2012. Η μειωμένη επιχειρηματική δραστηριότητα, η αναδιάρθρωση του χρηματοπιστωτικού τομέα (με πιθανές επιπτώσεις σε επαγγελματικές υπηρεσίες), η μείωση της εγχώριας ζήτησης και των επενδυτικών δραστηριοτήτων, το πάγωμα των προσλήψεων στον δημόσιο τομέα και η αναντιστοιχία προσφοράς και ζήτησης δεξιοτήτων αναμένεται να οδηγήσουν σε αύξηση του ποσοστού ανεργίας σε 15,5 % το 2013 και σε 16,9 % το 2014.

Παρά τα σημαντικά μέτρα εξυγίανσης που εφαρμόστηκαν, το έλλειμμα γενικής κυβέρνησης ανήλθε στο 6,3 % του ΑΕΠ το 2012. Τα φορολογικά έσοδα μειώθηκαν ως αποτέλεσμα των χαμηλότερων εσόδων τόσο από άμεσους όσο και από έμμεσους φόρους. Τα εταιρικά κέρδη σημείωσαν πτώση και οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης μειώθηκαν λόγω της επιδείνωσης των συνθηκών στην αγορά εργασίας. Τα έμμεσα φορολογικά έσοδα επηρεάστηκαν από τη χαμηλή κατανάλωση των νοικοκυριών. Συνολικά, οι δαπάνες αυξήθηκαν ελαφρά. Ενώ οι πρωτογενείς δαπάνες μειώθηκαν σημαντικά, οι πληρωμές τόκων αυξήθηκαν λόγω δυσκολιών δανειοληψίας, οι οποίες οδήγησαν σε αύξηση των επιτοκίων και

του χρέους. Μισθοί και ημερομίσθια μειώθηκαν, αλλά οι κοινωνικές παροχές αυξήθηκαν λόγω της αυξανόμενης ανεργίας και ενός κύματος πρόωρων συνταξιοδοτήσεων. Οι επενδυτικές δαπάνες μειώθηκαν σημαντικά.

Η εξέλιξη του χρέους επηρεάστηκε από τα υψηλότερα από τα αναμενόμενα αποτελέσματα των ελλειμμάτων, από την χαμηλότερη από την αναμενόμενη μεγέθυνση και από την αύξηση του κόστους δανειοληψίας για την κάλυψη των χρηματοδοτικών αναγκών της Κύπρου. Λαμβάνοντας υπόψη την κυβερνητική συμμετοχή στην ανακεφαλαιοποίηση της Λαϊκής Τράπεζας Κύπρου, το χρέος το 2012 έφτασε σε ποσοστό 85,8 % του ΑΕΠ, αύξηση η οποία ήταν σημαντική έναντι του 2011 (71,1 % του ΑΕΠ). Ο λόγος του χρέους προς το ΑΕΠ της Κύπρου αναμένεται να αυξηθεί σε πρωτοφανή επίπεδα. Αναμένεται ότι οι εξελίξεις όσον αφορά το δημόσιο χρέος θα επηρεαστούν σε μεγάλο βαθμό από το έλλειμμα γενικής κυβέρνησης, από την ανακεφαλαιοποίηση ορισμένων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, ιδίως των συνεταιριστικών πιστωτικών ιδρυμάτων και από τη συρρίκνωση του ΑΕΠ.

Οι μακροοικονομικοί κίνδυνοι θα παραμείνουν σημαντικοί και θα παρουσιάζουν πτωτική τάση. Στο εσωτερικό, οι κίνδυνοι επιδείνωσης της κατάστασης συνδέονται με τους εγχώριους πιστωτικούς όρους και με την περαιτέρω επιδείνωση της εμπιστοσύνης στο τραπεζικό σύστημα. Επιπλέον, υπάρχει ένας μη αμελητέος κίνδυνος εξάπλωσης στην οικονομία ενός κύκλου αφερεγγυότητας νοικοκυριών και εταιρειών, που θα οδηγήσει σε περαιτέρω απώλειες στον τραπεζικό τομέα, σε επιδείνωση των συνθηκών της αγοράς εργασίας, σε μεγαλύτερη από την αναμενόμενη πτώση των τιμών των κατοικιών και σε παρατεταμένη απώλεια της εμπιστοσύνης των επιχειρήσεων και των καταναλωτών. Επιπλέον, η σε βάθος αναδιάρθρωση του κυπριακού τραπεζικού τομέα μπορεί να έχει σημαντικές επιπτώσεις σε συναφείς επαγγελματικές υπηρεσίες καθώς και στις εξαγωγές χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Γενικότερα, η μετάβαση σε ένα πιο διαφοροποιημένο αναπτυξιακό μοντέλο θα αποτελέσει πρόκληση για την οικονομία τα προσεχή έτη και θα οδηγήσει σε ανακατανομή των οικονομικών πόρων μεταξύ τομέων, η οποία μπορεί να απαιτήσει χρόνο και ευέλικτες αγορές συντελεστών παραγωγής και προϊόντων. Οι ανοδικοί κίνδυνοι για την κυπριακή οικονομία είναι περιορισμένοι, και συνδέονται κυρίως με την υψηλότερη επενδυτική δραστηριότητα στον τομέα της ενέργειας (με την εισαγωγή φυσικού αερίου έως το 2015 ως προσωρινή λύση αντί για τη χρησιμοποίηση των εθνικών κοιτασμάτων φυσικού αερίου ανοικτής θαλάσσης της Κύπρου αργότερα εντός της τρέχουσας δεκαετίας), και η πιθανή βελτίωση της εικόνας της στο εξωτερικό εφόσον σημειωθεί πιο έντονη οικονομική δραστηριότητα στην ευρωζώνη από την αναμενόμενη.

3. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Βασικός στόχος του προγράμματος είναι να βοηθήσει την Κύπρο να επανέλθει σε πορεία βιώσιμης ανάπτυξης με καλύτερες προοπτικές απασχόλησης και να εγγυηθεί τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Παράλληλα με την αντιμετώπιση των οικονομικών, δημοσιονομικών και διαρθρωτικών προκλήσεων που αντιμετωπίζει η Κύπρος, το πρόγραμμα ακολουθεί μια ισορροπημένη προσέγγιση για τον μετριασμό των δυσμενών κοινωνικών επιπτώσεων, που περιλαμβάνει την προστασία των μειονεκτούντων ατόμων. Το πρόγραμμα υπεγράφη επίσημα στις 26 Απριλίου 2013, αλλά οι κυπριακές αρχές είχαν αναλάβει δράση ήδη από τον Νοέμβριο του 2012 με βάση τις συμβουλές ακολουθητέας πολιτικής που παρέχονται στην προσωρινή συμφωνία που επετεύχθη σε επίπεδο προσωπικού τον Νοέμβριο

του 2012 και τις αποφάσεις που ελήφθησαν στο πλαίσιο της Ευρωομάδας στις 25 Μαρτίου 2013.

3.1 Δημοσιονομική πολιτική και φορολογία

Η δημοσιονομική προσαρμογή συνεχίζεται με στόχο τη βελτίωση του πρωτογενούς ισοζυγίου κατά περισσότερο από 4 % του ΑΕΠ κατά την προγραμματική περίοδο 2013/2016. Μετά τη λήψη σημαντικών μέτρων εξυγίανσης της τάξεως του 4 % του ΑΕΠ το 2012, που έλαβε η Κύπρος πριν από την υποβολή αίτησης για οικονομική συνδρομή, επιπρόσθετα μέτρα ύψους περίπου 5 % του ΑΕΠ εγκρίθηκαν τον Δεκέμβριο του 2012. Επιπλέον, μετά τη σύνοδο της Ευρωομάδας, της 25ης Μαρτίου 2013, εγκρίθηκαν περαιτέρω μόνιμα μέτρα εξυγίανσης των εσόδων της τάξης του 1 ½% του ΑΕΠ, τα οποία είναι επίσης εκτελεστά το 2013. Μέτρα δημοσιονομικής εξυγίανσης ύψους περίπου 1 ¾% του ΑΕΠ το 2014, είχαν ήδη νομοθετηθεί και εγκριθεί τον Δεκέμβριο του 2012. Μεσοπρόθεσμα, η δημοσιονομική εξυγίανση πρέπει να διατηρηθεί μέσω του περιορισμού της αύξησης των δαπανών, της βελτίωσης της δομής της φορολογίας και της λήψης δημοσιονομικών-διαρθρωτικών μέτρων.

Ο λόγος της συνολικής φορολογίας προς το ΑΕΠ της Κύπρου μειώθηκε από περίπου 40 % το 2007 σε περίπου 35 % το 2011. Λόγω του υψηλού μεριδίου της κατανάλωσης στην οικονομία, η Κύπρος άντλησε σχεδόν το 42 % των εσόδων της το 2011 από την έμμεση φορολογία, εκ των οποίων ο ΦΠΑ αντιπροσώπευε περίπου το 60 %. Η είσπραξη έμμεσων φόρων αντιπροσώπευε ποσοστό 14,7 % του ΑΕΠ, το 6ο υψηλότερο επίπεδο στην ΕΕ. Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι, με 6,8 % του ΑΕΠ, οι εταιρικοί φόροι που εισπράχθηκαν, ήταν οι υψηλότεροι στην ΕΕ, ενώ η φορολογία προσωπικού εισοδήματος και οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, που ανήλθαν σε 4,2 και σε 8,7 % του ΑΕΠ, αντίστοιχα, ήταν κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ. Αντιπροσωπεύοντας ποσοστό 2,9 % του ΑΕΠ, οι περιβαλλοντικοί φόροι ήταν στην 6^η υψηλότερη θέση στην ΕΕ, ενώ οι φόροι περιουσίας, αντιπροσωπεύοντας ποσοστό 0,8 % του ΑΕΠ, ήταν σε σχετικά χαμηλή θέση.

Στο ΜΣ προβλέπονται ετήσιοι δημοσιονομικοί στόχοι για το 2013-2016, που ορίστηκαν ως απαιτούμενοι στόχοι του πρωτογενούς ισοζυγίου (στόχοι πρωτογενούς ισοζυγίου: - 2,4% του ΑΕΠ το 2013· -4,3% του ΑΕΠ το 2014, -2,1% του ΑΕΠ το 2015 και 1,2% του ΑΕΠ το 2016), ενώ το ονομαστικό έλλειμμα αναμένεται να μειωθεί σταδιακά σε ποσοστό κάτω του 3% του ΑΕΠ 2016. Προκειμένου να επιτευχθούν αυτοί οι ετήσιοι δημοσιονομικοί στόχοι, εγκρίθηκαν μέτρα για τη μείωση της αύξησης των δαπανών μισθοδοσίας στον δημόσιο τομέα (ήτοι προοδευτική κλίμακα μείωσης των μισθών το 2013 και το 2014, επέκταση του παγώματος των κλιμακίων, μείωση του αριθμού των εργαζομένων του δημόσιου τομέα καθώς και παράταση της αναστολής του συστήματος τιμαριθμικής αναπροσαρμογής των μισθών) και των κοινωνικών παροχών (μέσω ενός συνδυασμού κατάργησης/απλοποίησης ορισμένων καθεστώτων και εισαγωγής/τροποποίησης επί το αυστηρότερο κριτηρίων με βάση τους πόρους ζωής), ελαχιστοποιώντας παράλληλα τις κοινωνικές επιπτώσεις της εξυγίανσης για τα μειονεκτούντα άτομα. Εγκρίθηκε επίσης ένα φάσμα μέτρων εξοικονόμησης πόρων από άλλες τρέχουσες δαπάνες (όπως μεταβιβάσεων προς δημόσιες επιχειρήσεις και ημιδημόσιους οργανισμούς, καθώς και μειώσεων των δημοσιονομικών πιστώσεων για ημικρατικούς φορείς). Εγκρίθηκαν επίσης από το κυπριακό κοινοβούλιο φορολογικές αυξήσεις, τόσο έμμεσες (του κανονικού και του μειωμένου ΦΠΑ, των ειδικών φόρων κατανάλωσης στα οινοπνευματώδη ποτά, στα προϊόντα καπνού και στη βενζίνη) όσο και άμεσες (παρακράτηση φόρου επί των τόκων, φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων και εισφορά επί των τραπεζών), καθώς και αυξήσεις στη φορολογία μεταβίβασης

ακινήτων. Εγκρίθηκαν επίσης μεταρρυθμίσεις που αφορούν το σύστημα συνταξιοδότησης, που επηρεάζουν τόσο το συνταξιοδοτικό σύστημα των εργαζομένων στο Δημόσιο όσο και το γενικό σύστημα συνταξιοδοτήσεων και αναμένεται να αποφέρουν δημοσιονομικά οφέλη μακροπρόθεσμα.

Λόγω της απόστασης από την τιμή αναφοράς του 3% του ΑΕΠ για το δημοσιονομικό έλλειμμα στα τέλη του 2012 και παρά το γεγονός ότι η Κύπρος είχε αναλάβει αποτελεσματική δράση προκειμένου να ικανοποιηθούν οι απαιτήσεις της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος (ΔΥΕ), στις 16 Μαΐου 2013, το Συμβούλιο ενέκρινε την παράταση της προθεσμίας της ΔΥΕ και εξέδωσε αναθεωρημένη σύσταση βάσει του άρθρου 126 παράγραφος 7 με την οποία συνιστά στην Κύπρο να θέσει τέλος στην παρούσα κατάσταση υπερβολικού δημοσιονομικού ελλείμματος έως το 2016. Η Κύπρος είχε θεωρηθεί ότι είχε αναλάβει αποτελεσματική δράση κατά την περίοδο 2011-2012 με βάση μια μέση δημοσιονομική προσπάθεια ίση προς 2,4 % του ΑΕΠ, ύστερα από διόρθωση για την προς τα κάτω αναθεώρηση της αύξησης της δυνητικής παραγωγής και για απρόβλεπτη υστέρηση των εσόδων, η οποία υπερβαίνει τη δημοσιονομική προσπάθεια ύψους τουλάχιστον 1 ½% του ΑΕΠ κατά την περίοδο 2011-2012, την οποία συνέστησε το Συμβούλιο..

Η κυβέρνηση έχει λάβει μέτρα για την ενίσχυση της δημοσιονομικής διαχείρισης και του ελέγχου των δαπανών, που αποτελεί μια από τις βασικές δημοσιονομικές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στα ΜΣ. Ο «Περί της Ρύθμισης του Μεσοπρόθεσμου Δημοσιονομικού Πλαισίου και Δημοσιονομικών Κανόνων Νόμος του 2012 (ΜΔΠ) εγκρίθηκε με τον νόμο περί του προϋπολογισμού του 2013. Ο εν λόγω νόμος, θεσμοθετεί τη διαδικασία ΜΔΠ, η οποία δεν έχει ακόμη τεθεί σε εφαρμογή. Υποβλήθηκε επίσης πρόβλεψη για μεσοπρόθεσμους στόχους όσον αφορά τις δαπάνες με συνολική παρουσίαση της προσαρμογής των δαπανών και των προβλέψεων για τις δαπάνες ανά αρμόδιο Υπουργείο για την περίοδο μέχρι το 2015. Οι μεσοπρόθεσμοι δημοσιονομικοί στόχοι συνάδουν με τα ανώτατα όρια πρωτογενούς ελλείμματος του προγράμματος και με τον στόχο της επίτευξης πρωτογενούς ελλείμματος ίσου προς 1,2 % έως το 2016. Οι αρχές εστιάζουν επί του παρόντος σε δευτερογενείς ρυθμίσεις για να διασφαλίσουν την υλοποίηση του ΜΔΠ και τη σύσταση Δημοσιονομικού Συμβουλίου, που θα έχουν εγκριθεί έως το δεύτερο τρίμηνο του 2013.

3.2 Χρηματοπιστωτικός τομέας

Μέχρι πρόσφατα, ο εγχώριος τραπεζικός τομέας, συμπεριλαμβανομένων των συνεταιριστικών πιστωτικών ιδρυμάτων, αντιπροσώπευε ποσοστό 550 % του ΑΕΠ. Η αναγκαία μείωση του μεγέθους και η αναδιάρθρωση του τραπεζικού τομέα είναι υπό εξέλιξη. Η Βουλή των Αντιπροσώπων ενέκρινε νομοθεσία, στις 22 Μαρτίου 2013, για τη θέσπιση ενός ολοκληρωμένου πλαισίου για την ανάκαμψη και την εξυγίανση πιστωτικών ιδρυμάτων, η οποία βασίζεται, μεταξύ άλλων, στη σχετική πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής³ (ΕΕ). Με βάση τους όρους της εν λόγω νομοθεσίας, η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου (ΚΤΚ) είναι η ενιαία αρχή εξυγίανσης των τραπεζών και των συνεταιριστικών πιστωτικών ιδρυμάτων. Με βάση αυτό το νέο πλαίσιο, οι κυπριακές αρχές έχουν προβεί στον (i) διαχωρισμό των δραστηριοτήτων των δύο μεγαλύτερων κυπριακών τραπεζών στην Ελλάδα· (ii) στην εξυγίανση της Λαϊκής Τράπεζας Κύπρου και στην απορρόφηση επιλεγμένων στοιχείων ενεργητικού και παθητικού από την Τράπεζα Κύπρου· και (iii) στην ανακεφαλαιοποίηση της Τράπεζας Κύπρου μέσω της κεφαλαιοποίησης χρέους, χωρίς προσφυγή σε χρήματα των

³ http://ec.europa.eu/internal_market/bank/crisis_management/index_en.htm#framework2012

φορολογουμένων. Ως αποτέλεσμα των εν λόγω μέτρων, μειώθηκε άμεσα και σε μεγάλο βαθμό το μέγεθος του τραπεζικού τομέα της Κύπρου στο 350 % του ΑΕΠ και η Τράπεζα Κύπρου έχει ανακεφαλαιοποιηθεί πλήρως προκειμένου να επανακτήσει το καθεστώς επιλέξιμου αντισυμβαλλομένου για τους σκοπούς της συμμετοχής της σε τακτικές πράξεις νομισματικής πολιτικής του Ευρωσυστήματος. Η περαιτέρω μείωση του μεγέθους του χρηματοπιστωτικού τομέα θα επιτευχθεί μέσω της αναδιάρθρωσης των συνεταιριστικών πιστωτικών ιδρυμάτων.

Για να αποφευχθεί η μαζική εκροή ρευστότητας του τραπεζικού τομέα της Κύπρου, έπρεπε να επιβληθούν διοικητικά μέτρα. Μετά την ανακοίνωση της εξυγίανσης και της αναδιάρθρωσης των δύο μεγαλύτερων τραπεζών στις 16 Μαρτίου 2013, επιβλήθηκε αργία όσον αφορά τη λειτουργία των τραπεζών οι οποίες άνοιξαν εκ νέου στις 28 Μαρτίου 2013. Κατά τη διάρκεια της προαναφερόμενης αργίας και κατά τη διάρκεια των σαββατοκύριακων, όλες οι πληρωμές και οι μεταβιβάσεις στο εσωτερικό ενός τραπεζικού ομίλου, καθώς και οι διατραπεζικές συναλλαγές απαγορεύτηκαν, με λίγες εξαιρέσεις που σχετίζονταν με αναγκαίες πληρωμές. Επιπλέον, επιβλήθηκαν όρια στις αναλήψεις μετρητών για τις δύο τράπεζες που βρίσκονταν υπό πίεση. Όταν οι τράπεζες άνοιξαν εκ νέου, τέθηκαν σε εφαρμογή αυστηρά μέτρα προκειμένου να αποφευχθεί η υπερβολική εκροή ρευστότητας. Ο γενικός στόχος ήταν να επιτραπούν μεν οι τρέχουσες συναλλαγές για αγαθά και υπηρεσίες εντός και εκτός της χώρας, αλλά να περιοριστούν οι κεφαλαιακές συναλλαγές. Τα μέτρα ίσχυσαν για όλες τις τράπεζες, συμπεριλαμβανομένων των ξένων τραπεζών, και αρχικά εφαρμόστηκαν επί επτά ημέρες, αν και έχουν ήδη παραταθεί και έχουν χαλαρώσει ως προς ορισμένα σημεία. Με σκοπό να προκληθεί όσο το δυνατόν μικρότερη ζημία στην οικονομική δραστηριότητα και να εξευρεθούν τρόποι για την άρση των περιορισμών, μια επιτροπή παρακολούθησης διασφαλίζει ότι τα μέτρα που λαμβάνονται είναι ανάλογα προς τα προβλήματα που πρέπει να επιλυθούν.

Πριν από τη δραματική επιδείνωση του τραπεζικού τομέα στις αρχές του 2013, οι κυπριακές τράπεζες είχαν έρθει αντιμέτωπες με σημαντικές κεφαλαιουχικές ζημιές που προέκυψαν από το μεγάλο άνοιγμα σε ελληνικά κρατικά ομόλογα και δάνεια, καθώς και από τις χαμηλές επιδόσεις της εγχώριας οικονομίας. Μια ανεξάρτητη εταιρεία συμβούλων διεξήγαγε τους αναγκαίους ελέγχους δέουσας επιμέλειας για τον καθορισμό των συνολικών κεφαλαιακών αναγκών των τραπεζών και των συνεταιριστικών πιστωτικών ιδρυμάτων. Τούτο ολοκληρώθηκε στα τέλη Ιανουαρίου 2013. Από την προσομοίωση ακραίων καταστάσεων για κάθε μεμονωμένη τράπεζα προέκυψε συνολικό κεφαλαιακό έλλειμμα ύψους 6 δισεκ. ευρώ στο πλαίσιο του βασικού σεναρίου, με τον δείκτη βασικού κεφαλαίου κατηγορίας 1 να φθάνει στο 9 % και κεφαλαιακό έλλειμμα ύψους 8,9 δισεκ. ευρώ στο πλαίσιο του δυσμενούς μακροοικονομικού σεναρίου, με τον δείκτη βασικού κεφαλαίου κατηγορίας 1 να φθάνει στο 6 %. Σε συνάρτηση με τα εν λόγω αποτελέσματα, οι δύο κύριες τράπεζες αποτέλεσαν αντικείμενο παρέμβασης και αναδιαρθρώθηκαν με βάση τον νόμο που εγκρίθηκε πρόσφατα, με τίτλο «*Ο περί εξυγίανσης πιστωτικών και άλλων ιδρυμάτων νόμος του 2013*, ο οποίος αναθέτει στην κεντρική τράπεζα νέες αρμοδιότητες, ως αρχή εξυγίανσης, για την εφαρμογή των μέτρων αναδιάρθρωσης, όταν οι τράπεζες είτε δεν είναι πλέον βιώσιμες είτε είναι πιθανόν να μην είναι πλέον βιώσιμες⁴. Η Τράπεζα Κύπρου

⁴ Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν αναγκαστική αύξηση κεφαλαίου, μεταβίβαση στοιχείων ενεργητικού και παθητικού σε μια «ενδιάμεση τράπεζα» ή σε εταιρεία διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων και, όπως στη συνέχεια συνέβη με την Τράπεζα Κύπρου και τη Λαϊκή Τράπεζα Κύπρου, την πώληση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και τη συμμετοχή με ίδια μέσα.

ανακεφαλαιοποιήθηκε με δείκτη βασικού κεφαλαίου κατηγορίας 1 9 % βάσει του δυσμενούς μακροοικονομικού σεναρίου. Η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου ανέλαβε τη δέσμευση να αυξήσει τον δείκτη βασικού κεφαλαίου κατηγορίας 1 από το σημερινό επίπεδο του 8 % σε 9 % έως τον Δεκέμβριο του 2013.

Για την αντιμετώπιση των σημαντικών αδυναμιών στη ρύθμιση των συνεταιριστικών πιστωτικών ιδρυμάτων, οι αρχές έχουν δεσμευθεί στην εναρμόνιση της ρύθμισης και της εποπτείας των συνεταιριστικών πιστωτικών ιδρυμάτων με εκείνη των εμπορικών τραπεζών. Η εποπτεία των συνεταιριστικών πιστωτικών ιδρυμάτων πρέπει να πάψει να αποτελεί αρμοδιότητα του Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού και να ενσωματωθεί στην Κεντρική Τράπεζα Κύπρου έως το τέλος του Ιουλίου 2013 σύμφωνα με τη νομοθεσία που θα έχει εκδοθεί έως το τέλος Ιουνίου 2013.

Η ενίσχυση του πλαισίου για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες στην Κύπρο με σκοπό την ενίσχυση της δημοσιονομικής διαφάνειας έχει αρχίσει, αλλά απαιτείται περαιτέρω πρόοδος. Ανεξάρτητος λογιστικός έλεγχος ολοκληρώθηκε στο τέλος του Απριλίου του 2013. **Ως μέρος ενός ολοκληρωμένου σχεδίου δράσης,** θα πρέπει να βελτιωθεί η ταυτοποίηση των τελικών ιδιοκτητών των κυπριακών νομικών προσώπων και οντοτήτων και η αναφορά των ύποπτων συναλλαγών. Οι κυπριακές αρχές προτίθενται να καταρτίσουν μητρώα εμπιστοσύνης στις εποπτικές αρχές, και να δρομολογήσουν αξιολόγηση τρίτου όσον αφορά τη λειτουργία του «Εφόρου Εταιρειών (Registrar of Companies)». Επίσης, το τμήμα εποπτείας της ΚΤΚ θα επανεξετάσει τις επιτόπιες και μη εποπτικές διαδικασίες με σκοπό την περαιτέρω εφαρμογή μιας προσέγγισης με βάση την επικινδυνότητα για τις εποπτικές διαδικασίες για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

3.3 Πολιτική της αγοράς εργασίας, εκπαίδευση και κοινωνική πολιτική

Η συνεχιζόμενη μείωση του ποσοστού απασχόλησης από το 2009, καθώς και η προβλεπόμενη απότομη περαιτέρω μείωση κατά τα επόμενα δύο έτη, αναμένεται να διευρύνει σημαντικά το χάσμα σε σχέση με τον εθνικό στόχο, καθιστώντας την επίτευξή του εξαιρετικά δύσκολη. Οι φιλόδοξες και καλά εστιασμένες προσπάθειες σε επίπεδο πολιτικής, ιδίως όσον αφορά τη συμμετοχή των γυναικών, των νέων και των ηλικιωμένων στην αγορά εργασίας, θα είναι κρίσιμης σημασίας για να αντιστραφεί αυτή η αρνητική τάση και να περιοριστεί η αυξανόμενη ανεργία. Εκτός από την ταχεία εφαρμογή των υφιστάμενων μέτρων για την επίτευξη του εθνικού στόχου όσον αφορά την εξάλειψη της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, η Κύπρος μπορεί να λάβει μέτρα ώστε να προσφέρει καλύτερη καθοδήγηση στους νέους σχετικά με ευκαιρίες για σταδιοδρομία, να προωθήσει την ελκυστικότητα και τη συνάφεια της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (EEK), να μεταρρυθμίσει τα προγράμματα σπουδών ώστε να προκύψουν μεγαλύτερες ευκαιρίες μάθησης με βάση την εργασία στη δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση, καθώς και να ενισχύσει τη σχέση μεταξύ των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων και της πρόβλεψης των δεξιοτήτων.

Σε περίοδο αύξησης της ανεργίας και μεγαλύτερης πίεσης επί του προϋπολογισμού που προορίζεται για την κοινωνική προστασία, ο πληθυσμός που διατρέχει κίνδυνο φτώχειας ή αποκλεισμού έχει αυξηθεί και ορισμένες κατηγορίες του πληθυσμού, όπως οι

ηλικιωμένοι, εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα. Ύστερα από την εκδήλωση της κρίσης, ορισμένοι δείκτες έχουν σημειώσει πτώση ή παρέμειναν σε υψηλά επίπεδα. Αυτό είναι ιδιαίτερα αληθές όσον αφορά την φτώχεια στην πληθυσμιακή ομάδα των ηλικιωμένων. Η Κύπρος εξακολουθεί να αντιμετωπίζει σοβαρό πρόβλημα, καθώς ο κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού για τους ηλικιωμένους, παρά τις βελτιώσεις το 2011, εξακολουθεί να είναι πολύ υψηλός. Τα μέτρα που θεσπίστηκαν το 2008 και το 2009 είναι ακόμη σε ισχύ και στρέφονται προς τη σωστή κατεύθυνση. Ωστόσο, το πρόβλημα εξακολουθεί να χρήζει αντιμετώπισης. Έως σήμερα, οι δείκτες για τη φτώχεια δεν έχουν δείξει δραματικές επιπτώσεις, αλλά η πραγματική εικόνα της κατάστασης μπορεί να στρεβλώνεται λόγω του γεγονότος ότι οι πλέον πρόσφατοι δείκτες για τη φτώχεια αντανακλούν την κατάσταση πριν από μια διετία.

Οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για να εξασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών, να υποστηριχτεί η ανταγωνιστικότητα και να στηριχθεί μια βιώσιμη και ισόρροπη ανάπτυξη περιλαμβάνονται στο ΜΣ, το οποίο βασίζεται στις συστάσεις του Συμβουλίου προς την Κύπρο στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου του 2012. Μια ολοκληρωμένη μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος, που θα περιλαμβάνει τόσο το σύστημα συντάξεων των κρατικών υπαλλήλων (ΣΣΚΥ) όσο και το γενικό σύστημα κοινωνικών ασφαλίσεων (ΓΣΚΑ) αναμένεται να έχει σημαντική δημοσιονομική επίπτωση σε μακροπρόθεσμη βάση. Τον Ιανουάριο του 2013, η εκ του νόμου προβλεπόμενη ηλικία συνταξιοδότησης αυξήθηκε κατά δύο έτη για το ΣΣΚΥ, ενώ η ελάχιστη ηλικία για την απόκτηση δικαιώματος σε πλήρη σύνταξη αυξάνεται από έξι μήνες κατ' έτος στο ΓΣΚΑ ώστε να ευθυγραμμιστεί με τη νόμιμη ηλικία συνταξιοδότησης. Οι αυτόματες προσαρμογές για αλλαγές στο προσδόκιμο ζωής θα πραγματοποιούνται ανά πέντε έτη από το 2018 και έπειτα ενώ επιβάλλονται κυρώσεις για την πρόωρη συνταξιοδότηση σε ποσοστό 0,5 % ανά μήνα με βάση και τα δύο συστήματα. Επιπλέον, στο πλαίσιο του ΣΣΚΥ, όλες οι συνταξιοδοτικές παροχές υφίστανται τιμαριθμική αναπροσαρμογή πλέον σε σχέση με τις τιμές και όχι σε σχέση με τους μισθούς, ενώ οι συνταξιοδοτικές παροχές υπολογίζονται αναλογικά με βάση τον χρόνο υπηρεσίας. Οι πληρωμές εφάπαξ ποσών από την 1η Ιανουαρίου 2013 και έπειτα βάσει του ΣΣΚΥ φορολογούνται πλέον ως προσωπικό εισόδημα ενώ οι δημόσιοι υπάλληλοι έχουν τη δυνατότητα να μετατρέψουν το εφάπαξ ποσό σε ετήσια δόση. Οι συντάξεις και με τα δύο συστήματα έχουν παγώσει για την περίοδο του προγράμματος. Από τα τέλη Ιουλίου 2013 θα εκπονηθεί αναλογιστική μελέτη για το ΣΣΚΥ που θα επιτρέψει την υιοθέτηση πρόσθετων μεταρρυθμιστικών επιλογών ώστε να εξασφαλιστεί η μακροχρόνια βιωσιμότητα του εθνικού συστήματος συντάξεων. Η αναλογιστική μελέτη θα προβάλει τα οικονομικά του καθεστώτος σε ταμειακή βάση. Η μελέτη θα αναλύει τον αντίκτυπο των πρόσθετων μεταρρυθμιστικών επιλογών όπως ο περιορισμός των επιδομάτων (εξετάζοντας παράλληλα την καταλληλότητά τους), η αύξηση της νόμιμης ηλικίας συνταξιοδότησης και οι αυξήσεις στα ποσοστά συνεισφοράς ή συνδυασμό αυτών, λαμβάνοντας υπόψη τον αντίκτυπο στο κόστος εργασίας. Εφόσον απαιτείται, θα πραγματοποιηθεί συνολική μεταρρύθμιση με στόχο την επίτευξη της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του συνταξιοδοτικού συστήματος. Η μεταρρύθμιση αυτή θα εγκριθεί έως το τέλος του Δεκεμβρίου 2013 και θα τεθεί σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2014.

Η Κύπρος λαμβάνει σταδιακά μέτρα για να ενισχυθεί η βιωσιμότητα της χρηματοδοτικής δομής και η αποδοτικότητα της παροχής δημόσιας υγειονομικής περίθαλψης, ιδίως καθώς η οικονομική κρίση αναμένεται να αυξήσει τη ζήτηση για δημόσια παροχή υπηρεσιών ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. Έχουν ληφθεί μέτρα για την απλοποίηση των απαλλαγών για την πρόσβαση σε δωρεάν δημόσια ιατροφαρμακευτική

περίθαλψη, με βάση το εισόδημα και κριτήρια σχετιζόμενα με ασθένειες και μόνον. Κατά συνέπεια, εγκρίθηκε η υποχρεωτική συνεισφορά υγειονομικής περίθαλψης για δημόσιους υπαλλήλους και συνταξιούχους δημόσιους υπαλλήλους ίση προς 1,5 % των ακαθάριστων μισθών και συντάξεων. Ως ένα βήμα προς την καθολική πρόσβαση στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, μια αναλογιστική μελέτη θα αξιολογήσει τους πιθανούς δημοσιονομικούς κινδύνους και τα οφέλη από τη σχεδιαζόμενη εισαγωγή του εθνικού συστήματος υγείας το 2015. Τέθηκαν σε εφαρμογή οικονομικά αντικίνητρα για την ελαχιστοποίηση της χρήσης περιττών ιατρικών υπηρεσιών και αγαθών και για τον προσανατολισμό των ασθενών προς τα ενδεδειγμένα επίπεδα ιατρικής περίθαλψης. Τα τέλη για τη χρήση ιατρικών υπηρεσιών από μη δικαιούχους αυξήθηκαν κατά 30 %, ώστε να αντικατοπτρίζουν το σχετικό κόστος της υπηρεσίας. Διάφορα πρόσθετα μεταρρυθμιστικά μέτρα αφορούν την αύξηση της ενεργειακής απόδοσης: Μια υπουργική απόφαση προετοιμάζει σήμερα το έδαφος για ένα απολύτως αναγκαίο σχέδιο αναδιάρθρωσης στα δημόσια νοσοκομεία, το οποίο θα βελτιώσει την ποιότητα και θα βελτιστοποιήσει τις δαπάνες· το καλάθι των ιατρικών υπηρεσιών και αγαθών το κόστος των οποίων επιστρέφεται από το δημόσιο σύστημα ασφάλισης αξιολογείται εκ νέου βάσει αντικειμενικών κριτηρίων, συμπεριλαμβανομένης της σχέσης κόστους/αποτελεσματικότητας· κλινικά πρωτόκολλα για εργαστηριακή δοκιμή και φαρμακευτικά προϊόντα βρίσκονται επί του παρόντος σε στάδιο επεξεργασίας· επίσης, οι ρυθμίσεις για τα ωράρια εργασίας του υγειονομικού προσωπικού τροποποιούνται ώστε να αυξηθεί η προσβασιμότητα στις δημόσιες υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης.

Στο πλαίσιο των μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης που δρομολογούνται, οι αρχές μείωσαν τις δαπάνες που προορίζονται σε μη στοχευμένες κοινωνικές παροχές μέσω της κατάργησης διαφόρων επιδομάτων (π.χ. του επιδόματος μάνας, του ειδικού επιδόματος για τους συνταξιούχους, του επιδόματος διατροφής), μέσω του εξορθολογισμού ορισμένων παροχών στέγασης που διαχειρίζεται το Υπουργείο Εσωτερικών, και μέσω της μείωσης των επιδομάτων (π.χ. επιδόματα τέκνων, επίδομα μητρότητας). Μετά την επανεξέταση του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας, αναμένεται να τεθεί σε εφαρμογή η μεταρρύθμισή του έως τον Ιανουάριο του 2014, καθώς και η μεταβίβαση όλων των αρμοδιοτήτων και των ευθυνών που συνδέονται με τη διαχείριση και τη χορήγηση όλων των κοινωνικών παροχών (που επί του παρόντος αποτελούν αντικείμενο διαχείρισης από διαφορετικές δημόσιες αρχές) στο Υπουργείο εργασίας και κοινωνικής ασφάλισης.

3.4 Διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για την προώθηση της μεγέθυνσης και της ανταγωνιστικότητας

Για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, η κυβέρνηση έλαβε μέτρα για τη μεταρρύθμιση του μηχανισμού τιμαριθμικής αναπροσαρμογής των μισθών (COLA) μειώνοντας τη συχνότητα αυτής της αναπροσαρμογής (σε μία αντί για δύο φορές το χρόνο), θεσπίζοντας μηχανισμό για την αυτόματη αναστολή της αναπροσαρμογής υπό αντίξοες οικονομικές συνθήκες και μεταβαίνοντας από πλήρη σε μερική τιμαριθμική αναπροσαρμογή σε ποσοστό 50 % του πληθωρισμού που ίσχυε στο παρελθόν. Η εφαρμογή του COLA αναστέλλεται στον δημόσιο τομέα για την πλήρη περίοδο του προγράμματος, ενώ το νέο σύστημα αναμένεται να επεκταθεί και στον ιδιωτικό τομέα, μέσω τριμερούς συμφωνίας.

Σειρά άλλων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων στις αγορές προϊόντων και υπηρεσιών έχουν προσδιοριστεί ως δράσεις πολιτικής στο ΜΣ ώστε να επιτραπεί στην οικονομία της Κύπρου να αποκαταστήσει το αναπτυξιακό δυναμικό της και να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητά της. Οι κυπριακές αρχές έχουν δεσμευθεί για την άρση των εμποδίων στις αγορές υπηρεσιών μέσω της ελάφρυνσης των απαιτήσεων που συνδέονται με την είσοδο

και την εγκατάσταση, καθώς και μέσω της εξάλειψης των απαιτήσεων σχετικά με τις ελάχιστες τιμές, εκτός εάν αυτές δικαιολογούνται από επιτακτικούς λόγους δημόσιου συμφέροντος και είναι αναλογικές. Η πλήρης εφαρμογή της οδηγίας για τις υπηρεσίες αναμένεται για το πρώτο εξάμηνο του 2013. Όσον αφορά τα νομοθετικώς κατοχυρωμένα επαγγέλματα, θα πραγματοποιηθεί διεξοδική επανεξέταση με σκοπό να εξαλειφθούν οι απαιτήσεις εκείνες που δεν δικαιολογούνται από επιτακτικούς λόγους δημόσιου συμφέροντος και δεν είναι αναλογικές. Δεδομένου ότι ο τουρισμός είναι ένας από τους μεγαλύτερους κλάδους στην Κύπρο και αποτελεί σημαντικό δυνητικό μοχλό της μελλοντικής μεγέθυνσης και απασχόλησης, προβλέπεται η αναζωογόνηση της ανταγωνιστικότητάς της. Προς τον σκοπό αυτό, θα δρομολογηθεί μελέτη για τη βελτίωση του επιχειρηματικού μοντέλου του τουριστικού τομέα και θα επανεξεταστεί η τουριστική στρατηγική. Όσον αφορά την αγορά ακινήτων, οι αρχές έχουν δεσμευθεί να μειώσουν την καθυστέρηση στην έκδοση και στη μεταβίβαση τίτλων ιδιοκτησίας, να βελτιώσουν τον ρυθμό διεκπεραίωσης των υποθέσεων από τα δικαστήρια, να εξαλείψουν τις καθυστερήσεις στην εκδίκαση υποθέσεων και να επιταχύνουν τις διαδικασίες σχετικά με την αναγκαστική πώληση υποθηκευμένης ακίνητης περιουσίας. Όσον αφορά τον τομέα της ενέργειας, η Κύπρος καλείται να ολοκληρώσει τη μεταφορά και την εφαρμογή της τρίτης δέσμης μέτρων για την ενέργεια. Οι αρχές της χώρας έχουν δεσμευθεί να καταρτίσουν ένα συνολικό αναπτυξιακό σχέδιο για την αναδιάρθρωση του ενεργειακού της τομέα, συμπεριλαμβανομένου ενός σχεδίου εφαρμογής για την ανάπτυξη της απαιτούμενης υποδομής για την εκμετάλλευση του φυσικού αερίου. Το σχέδιο πρέπει, επίσης, να περιλαμβάνει περιγραφή του ρυθμιστικού καθεστώτος και της οργάνωσης της αγοράς στον τομέα της ενέργειας και των εξαγωγών φυσικού αερίου, καθώς και σχέδιο για τη θέσπιση του θεσμικού πλαισίου για τη διαχείριση των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων, συμπεριλαμβανομένου ενός ταμείου πόρων που θα εισπράττει και θα διαχειρίζεται τα δημόσια έσοδα από την υπεράκτια εκμετάλλευση φυσικού αερίου και το οποίο συγκροτείται με βάση διεθνώς αναγνωρισμένες βέλτιστες πρακτικές.

Ενώ η Κύπρος έχει επιτύχει τον ενδιάμεσο στόχο της για το 2011/2012 όσον αφορά την ακαθάριστη τελική ενεργειακή κατανάλωση, η επίτευξη σημαντικής προόδου θα καταστεί πιο φιλόδοξος στόχος όσο θα πλησιάζει το έτος 2020. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην έγκαιρη εφαρμογή αυστηρών μέτρων στήριξης, ιδίως στους τομείς των μεταφορών και της ηλεκτρικής ενέργειας.

3.5 Εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης

Η Κύπρος καλείται να βελτιώσει σημαντικά την αποτελεσματικότητα της διαχείρισης των φόρων και να καταστήσει πιο αποτελεσματική την είσπραξη φόρων, σύμφωνα με τις συστάσεις του Συμβουλίου του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου του 2012. Στο πλαίσιο αυτό, ένα συνολικό σχέδιο μεταρρύθμισης για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας της είσπραξης και διαχείρισης φόρων πρόκειται να εφαρμοστεί από το οικονομικό έτος 2014 και έπειτα. Μεταξύ των βασικών στοιχείων της εν λόγω μεταρρύθμισης είναι η ενίσχυση των εξουσιών των φορολογικών αρχών ώστε να διασφαλιστεί η πληρωμή εκκρεμών φορολογικών υποχρεώσεων, ο καταλογισμός προσωπικής ευθύνης λόγω δόλιας δήλωσης φόρου εταιρειών, ο καθορισμός σαφών στόχων, μεταξύ των οποίων και σχετικά με τα αποτελέσματά της είσπραξης εσόδων για κάθε οικονομική υπηρεσία και ο εξορθολογισμός της διαχείρισης των φορολογικών εσόδων. Οι κυπριακές αρχές δεσμεύτηκαν επίσης να καταργήσουν τους εναπομένοντες φραγμούς για την έγκαιρη και αποτελεσματική διεθνή φορολογική συνεργασία. Ύστερα από αποστολή τεχνικής συνδρομής, η οποία εστίαζε στη διεξοδική επανεξέταση όλων των πτυχών της φορολογικής

διαχείρισης, διατυπώθηκε σειρά ειδικών συστάσεων και ορίστηκε χρονοδιάγραμμα για τη σφαιρική μεταρρύθμιση του φορολογικού συστήματος.

Ο δημόσιος τομέας αντιπροσωπεύει μεγάλο μερίδιο των δημόσιων δαπανών στην Κύπρο. Προκειμένου να εξοικονομηθούν χρήματα βραχυπρόθεσμα και να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα του δημόσιου τομέα σε μακροπρόθεσμη βάση, οι αρχές έχουν δεσμευθεί για την εξάλειψη των εμποδίων στην κινητικότητα του προσωπικού στον δημόσιο και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα και για τη σταδιακή αύξηση του χρόνου εργασίας στον δημόσιο τομέα (σχετική νομοθεσία ψηφίστηκε τον Δεκέμβριο του 2012). Σύμφωνα με τα μέτρα που προβλέπει το ΜΣ, οι αρχές έχουν καταρτίσει τους όρους αναφοράς για την επανεξέταση του συστήματος δημόσιας διοίκησης, οι τελικές συστάσεις της οποίας θα εγκριθούν και θα εφαρμοστούν έως το 2014.

4. Η ΠΡΟΟΔΟΣ ΠΟΥ ΕΧΕΙ ΣΗΜΕΙΩΘΕΙ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ «ΕΥΡΩΠΗ 2020, ΚΑΙ Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΙΣ ΕΧΣ (ΕΙΔΙΚΕΣ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΑΝΑ ΧΩΡΑ) ΠΟΥ ΕΚΔΟΘΗΚΑΝ ΤΟ 2012

Πρόκληση θα αποτελέσει η επίτευξη προόδου ως προς την υλοποίηση ορισμένων στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020 και η περαιτέρω πρόοδος σε άλλους τομείς. Η απότομη συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας και η παρατεταμένη περίοδος αβεβαιότητας, ιδίως πριν από την τελική συμφωνία του ΜΣ επηρέασε την πρόοδο της Κύπρου ως προς την επίτευξη των εθνικών της στόχων. Ορισμένοι δείκτες έχουν επιδεινωθεί ενώ οι κλιματικοί δείκτες φαίνεται να έχουν προχωρήσει πέραν των ενδιάμεσων ορόσημων.

Δεδομένου ότι έχει δεσμευθεί στη γνωμοδότηση όσον αφορά θέματα πολιτικής που περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα, η Κύπρος έχει πραγματοποιήσει σημαντικά βήματα όσον αφορά την εφαρμογή των ειδικών ανά χώρα συστάσεων που εκδόθηκαν το 2012. Δρομολογείται σημαντική δημοσιονομική εξυγίανση με μέτρα που έχουν ήδη νομοθετηθεί και εγκριθεί· οι μεταρρυθμίσεις των χρηματοπιστωτικών τομέων είναι σε εξέλιξη ενώ έχουν ληφθεί μέτρα για την επίτευξη της προόδου κατά την υλοποίηση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Οι ΕΧΣ θεωρείται ότι έχουν εφαρμοστεί εν μέρει έως σήμερα, γεγονός που καθιστά τη σταθερή εφαρμογή των μέτρων πολιτικής στο πλαίσιο του ΜΣ ζωτικής σημασίας για την πλήρη συμμόρφωση.

Στον πίνακα που ακολουθεί συνοψίζονται οι εθνικές δεσμεύσεις της Κύπρου παράλληλα με την πρόοδο που σημειώθηκε σχετικά με τις εν λόγω δεσμεύσεις και με την αξιολόγηση των ΕΧΣ που εκδόθηκαν το 2012.

Ευρώπη 2020 (εθνικοί στόχοι και πρόοδος)	
Δεσμεύσεις 2011	Συνοπτική εκτίμηση
<i>Ποσοστό απασχόλησης:</i> Ποσοστό απασχόλησης: Μέχρι το 2020, το 75% - 77% του πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών θα πρέπει να βρίσκεται σε απασχόληση.	Το ποσοστό ανεργίας έφθασε σε ποσοστό ρεκόρ 11,9 % το 2012 και αναμένεται να επιδεινωθεί περαιτέρω τα επόμενα έτη, λόγω της συρρίκνωσης της οικονομικής δραστηριότητας. Το ποσοστό απασχόλησης παρουσιάζει πτωτική τροχιά από το 2009 και μειώθηκε στο 70,2 % το 2012 ενώ προβλέπεται περαιτέρω σημαντική μείωση αναμένεται το 2013 και το 2014, ίση προς περίπου 10 ποσοστιαίες μονάδες. Η επίτευξη των στόχων της στρατηγικής ΕΕ 2020 θα απαιτήσει πιο φιλόδοξες και συνεκτικές προσπάθειες πολιτικής ιδίως σε ό, τι αφορά τη

	<p>συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας και τους νέους.</p>
<p><u>Στόχος όσον αφορά την E&A:</u> Αύξηση της δαπάνης για E&A σε 0,5 % του ΑΕΠ έως το 2020.</p>	<p>Το 2011, η ένταση E&A μειώθηκε σε 0,48 % του ΑΕΠ (το χαμηλότερο στην ΕΕ των 27), σε σύγκριση με 0,5 % το 2010.. Είναι απαραίτητο να ενισχυθεί η συμμετοχή των επιχειρήσεων σε δραστηριότητες καινοτομίας και έρευνας και να μην περιορίζονται αυτές μόνον στον δημόσιο τομέα.</p>
<p><u>Στόχος σχετικά με τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου:</u> Μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου από τομείς που δεν υπάγονται στο σύστημα εμπορίας εκπομπών (ΣΕΔΕ) κατά 5 % (σε σύγκριση με το 2005).</p>	<p>Μεταβολή των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου από τομείς που δεν υπάγονται στο ΣΕΔΕ από το 2005 έως το 2011: 8%. Σύμφωνα με τις εθνικές προβλέψεις που υποβλήθηκαν το 2011 (που δεν έχουν επικαιροποιηθεί το 2013) και λαμβάνοντας υπόψη τα υφιστάμενα μέτρα, ο στόχος αναμένεται να επιτευχθεί: -19 % το 2020, σε σύγκριση με το 2005 (με περιθώριο 14 ποσοστιαίες μονάδες). Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν προβλήματα όσον αφορά τα αέρια θερμοκηπίου που συνδέονται με τη διαχείριση των αποβλήτων, όπου η Κύπρος έρχεται πρώτη όσον αφορά την παραγωγή αστικών αποβλήτων (με το 80 % των αποβλήτων να καταλήγουν σε χώρους υγειονομικής ταφής), την εξάρτηση από τις εισαγωγές πετρελαίου, την ενεργειακή ένταση του τομέα των μεταφορών, και το μη διαχωριζόμενο ενεργειακό μείγμα και την χαμηλή ενεργειακή απόδοση.</p>
<p><u>Στόχος όσον αφορά τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας:</u> το 13 % της ακαθάριστης τελικής κατανάλωσης ενέργειας προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές.</p>	<p>Με μερίδιο ανανεώσιμης ενέργειας στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας 4,85 % το 2010 (1,97 % στον τομέα των μεταφορών), η Κύπρος έχει επιτύχει τον ενδιάμεσο στόχο (4,8 %) για την περίοδο 2011/2012. Εντούτοις, οι στόχοι θα γίνουν πιο φιλόδοξοι περί το 2020, δεδομένου ότι η Κύπρος δεν βρίσκεται ακόμη στο σωστό δρόμο για την επίτευξη του εθνικού στόχου (13 %) για την ΕΕ. Απαιτείται η έγκαιρη εφαρμογή αυστηρών μέτρων στήριξης, ιδίως στους τομείς των μεταφορών και της ηλεκτρικής ενέργειας. Η πλήρης μεταφορά και κοινοποίηση της οδηγίας για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας θα πρέπει να διεξαχθεί σε εύθετο χρόνο.</p> <p>Οι μεταφορές αντιπροσωπεύουν πάνω από το μισό των συνολικών εκπομπών CO₂ από δραστηριότητες που δεν υπάγονται στο σύστημα εμπορίας εκπομπών (ΣΕΔΕ) στην Κύπρο και είναι περίπου κατά 75 % περισσότερο έντασης ενέργειας από τον μέσο όρο της ΕΕ. Ως εκ τούτου, η αντιστροφή της τάσης ταχείας αύξησης των εκπομπών CO₂ από τον τομέα των μεταφορών είναι βασικό στοιχείο για να μπορέσει η Κύπρος να επιτύχει τον στόχο της για το 2020. Το μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην κατανάλωση των καυσίμων μεταφορών δεν έχει αυξηθεί τα τελευταία δύο χρόνια και ήταν 2 % το 2010.</p> <p>Δεδομένης της εξάρτησης της Κύπρου από το πετρέλαιο και τις εισαγωγές πετρελαίου (επίδραση στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών), είναι πολύ σημαντικό για την Κύπρο να αξιοποιηθούν οι οικονομικές δυνατότητες που συνδέονται με τη μετάβαση σε μια οικονομία με χαμηλές εκπομπές άνθρακα και ενεργειακά αποδοτική.</p>
<p><u>Ενδεικτικός εθνικός στόχος ενεργειακής απόδοσης για το 2020:</u> 0.463 ΤΠΠ εξοικονόμηση ενέργειας το 2020 (μείωση 14.4% το 2020 σε σύγκριση με ένα σενάριο αναφοράς). Αυτό συνεπάγεται την επίτευξη ενός επιπέδου 2.756 ΤΠΠ κατανάλωσης πρωτογενούς ενέργειας και 2.205 ΤΠΠ κατανάλωσης τελικής ενέργειας το 2020.</p>	<p>Η Κύπρος αντιμετωπίζει πολύ υψηλή ένταση ενέργειας της οικονομίας, ιδίως στον τομέα των μεταφορών, σε συνδυασμό με χαμηλή ενεργειακή απόδοση, μεταξύ άλλων και των κτιρίων. Η κατάσταση αυτή επιδεινώνεται από το μη διαφοροποιημένο ενεργειακό μείγμα και την πλήρη εξάρτηση από τις εισαγωγές πετρελαίου, την έλλειψη διασυνδεσιμότητας και τη χαμηλή διείσδυση των δημόσιων μεταφορών.</p> <p>Η Κύπρος έθεσε έναν ενδεικτικό εθνικό στόχο για</p>

	<p>εξοικονόμηση ενέργειας σύμφωνα με τα άρθρα 3 και 24 της οδηγίας σχετικά με την ενεργειακή απόδοση (2012/27/ΕΕ). Η Κύπρος εξέφρασε επίσης τον στόχο αυτό, όπως απαιτείται, ως απόλυτο επίπεδο κατανάλωσης πρωτογενούς ενέργειας και κατανάλωσης τελικής ενέργειας το 2020 και παρέσχε πληροφορίες σχετικά με τη βάση επάνω στην οποία υπολογίστηκαν τα εν λόγω δεδομένα.</p>
<p><u>Στόχος όσον αφορά την πρόωρη εγκατάλειψη της σχολικής εκπαίδευσης:</u> Μείωση του ποσοστού πρόωρης εγκατάλειψης της σχολικής εκπαίδευσης σε 10 % έως το 2020.</p>	<p>Η Κύπρος έχει καλύτερη επίδοση από τον μέσο όρο της ΕΕ στον τομέα της εγκατάλειψης του σχολείου (11,4 % έναντι 12,8 % το 2012). Παρατηρήθηκε σημαντική μείωση κατά 25 % του αριθμού των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα τη σχολική εκπαίδευση μεταξύ 2006 και 2011, η οποία αντικατοπτρίζει μια ενεργό πολιτική στον τομέα αυτό. Τα παιδιά που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών, ιδίως τα αγόρια με χαμηλό κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο, διατρέχουν τον μεγαλύτερο κίνδυνο να εγκαταλείψουν το σχολείο. Μέτρα που μπορούν να συμβάλουν στην ένταξη των μεταναστών περιλαμβάνουν πρωτοβουλίες με τις οποίες παρέχεται βοήθεια στο διδακτικό προσωπικό προκειμένου να αντιμετωπίσει την πρόκληση αυτή και να βελτιωθεί η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας για τα παιδιά μεταναστών. Τέτοιες προσπάθειες θα είναι σημαντικές ενόψει της αναμενόμενης αύξησης του ποσοστού παιδιών που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών. Τα μέτρα για την αντιμετώπιση του προβλήματος της ΠΕΣ συμπληρώνονται με μέτρα ανάπτυξης της ποιότητας στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ΕΕΚ). Η Κύπρος χαρακτηρίζεται από το χαμηλότερο ποσοστό συμμετοχής⁵ στην ανώτερη δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην ΕΕ.</p>
<p><u>Στόχος όσον αφορά την τριτοβάθμια εκπαίδευση:</u> Αύξηση της συμμετοχής στην ανώτερη εκπαίδευση σε 46 %.</p>	<p>Η Κύπρος έχει καλύτερη επίδοση από τον μέσο όρο της ΕΕ στον τομέα της εγκατάλειψης του σχολείου (11,4 % έναντι 12,8 % το 2012). Η ζήτηση για τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι υψηλή, καθώς το 82 % των σπουδαστών μαθητών ολοκληρώνει την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η Κύπρος παρουσιάζει ήδη καλύτερες επιδόσεις σε σχέση με τον εθνικό ποσοτικό στόχο. Η πραγματική πρόκληση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση συνδέεται με μια αναντιστοιχία μεταξύ των αναγκών της αγοράς εργασίας και του προφίλ των πτυχιούχων. Οι πρόσφατοι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Κύπρο παρουσιάζουν ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά απασχόλησης⁶ στην ΕΕ, ενώ το ποσοστό των νέων πτυχιούχων στα μαθηματικά, τις επιστήμες και την τεχνολογία είναι ένα από τα χαμηλότερα στην ΕΕ⁷. Στους τρόπους αύξησης της συνάφειας της</p>

⁵ Λιγότερο από το 15 % των μαθητών.

⁶ Μόνο το 76,7 % των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της προηγούμενης τριετίας είχαν θέση απασχόλησης το 2011, σε σύγκριση με μέσο όρο της ΕΕ, 82,7 % (Πηγή: Eurostat).

⁷ Οι Κύπριοι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης χαρακτηρίζονται από υψηλό ποσοστά στις κοινωνικές επιστήμες, στις εμπορικές και στις νομικές σπουδές (49,0 % έναντι μέσου όρου της ΕΕ 35,7 % το 2011) και χαμηλά ποσοστά στους τομείς «υγείας και πρόνοιας» και μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας (MST) (αντίστοιχα (7,6 % και 13,3 % έναντι μέσου όρου της ΕΕ 15,1 % και 21,9 %). Το 2011, ο αριθμός των αποφοίτων MST, μεταξύ των ατόμων ηλικίας 20-29 ετών στην Κύπρο είναι 5,1 ανά 1000 άτομα, έναντι μέσου όρου στην ΕΕ 14,4.

	<p>τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας θα μπορούσαν να περιλαμβάνονται η παροχή καλύτερης καθοδήγησης στους νέους όσον αφορά τις ευκαιρίες σταδιοδρομίας και τις θέσεις εργασίας που έχουν μέλλον, η μεταρρύθμιση των προγραμμάτων σπουδών που θα επιτρέπει την αναγνώριση των περιόδων πρακτικής άσκησης στα προγράμματα σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και μέτρα για την ενίσχυση της σχέσης μεταξύ των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και πρόβλεψης ως προς τις δεξιότητες.</p>
<p><u>Στόχος σχετικά με τη μείωση του πληθυσμού που αντιμετωπίζει κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (σε αριθμό ατόμων):</u> Μείωση του αριθμού ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού κατά 27.000 άτομα ή μείωση του σχετικού ποσοστού στο 19,3 % του πληθυσμού.</p>	<p>Σε μια περίοδο αύξησης της ανεργίας και ενίσχυσης των πιέσεων στον προϋπολογισμό κοινωνικής προστασίας, έχει σημειωθεί αύξηση του πληθυσμού που διατρέχει κίνδυνο φτώχειας ή αποκλεισμού και ιδίως των ηλικιωμένων. Το ποσοστό του κινδύνου φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού έχει αυξηθεί από 23,5 % το 2010 σε 23, % το 2011 (μεταβολή του μέσου όρου της ΕΕ των 27 από 23,6 % σε 24,2 %). Κατά συνέπεια, ο αριθμός των ανθρώπων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού έχει αυξηθεί σε 199.000 άτομα το 2011 έναντι 192.000 το 2010.</p> <p>Το ποσοστό των ανέργων ηλικίας 18 ετών και άνω που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας (αγορ) στην Κύπρο χαρακτηρίστηκε από μια οριακή μείωση από 38,3 % σε 38,0 % μεταξύ 2009 και 2010 και μειώθηκε περαιτέρω το 2011 (35,8 %). Όσον αφορά την παιδική φτώχεια η οποία δεν εθεωρείτο πρόβλημα στην Κύπρο μέχρι το 2009, το ποσοστό κινδύνου φτώχειας και αποκλεισμού (AROP) αυξήθηκε το 2011 (από 20,4 % σε 22,1 %). Όσον αφορά τη φτώχεια μεταξύ των ηλικιωμένων, η Κύπρος εξακολουθεί να αντιμετωπίζει σοβαρό πρόβλημα καθώς οι συντελεστές AROPE και AROP για τα άτομα άνω των 65 ετών παραμένουν σε πολύ υψηλά επίπεδα παρά την κατά 8 ποσοστιαίες μονάδες βελτίωση μεταξύ 2009 και 2011. Ο συντελεστής AROPE το 2011 είναι σχεδόν διπλάσιος από τον μέσο όρο της ΕΕ (40,6 % έναντι 20,5 %) ενώ ο συντελεστής είναι επίσης υπερδιπλάσιος από τον μέσο όρο της ΕΕ (37,2 % έναντι 15,9 % το 2011). Ο συντελεστής AROP για τις γυναίκες άνω των 65 ετών είναι επίσης πάνω από το διπλάσιο του μέσου όρου της ΕΕ (39,9 % έναντι 18,1 % το 2011).</p>

Δεσμεύσεις 2012	Συνοπτική εκτίμηση
Ειδικές συστάσεις ανά χώρα (ΕΣΑΧ)	
<p>ΕΣΑΧ1: Να λάβει πρόσθετα μέτρα για την επίτευξη μόνιμης διόρθωσης του υπερβολικού ελλείμματος το 2012. Να εφαρμόσει με αυστηρότητα τη δημοσιονομική στρατηγική, στηριζόμενη σε επαρκώς προσδιορισμένα μέτρα, για το έτος 2013 και εξής, ώστε να εξασφαλίσει την επίτευξη του μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού στόχου (ΜΔΣ) έως το 2014 και τη συμμόρφωση με την τιμή αναφοράς για τις δαπάνες, και να επιτύχει επαρκή πρόοδο όσον αφορά την τιμή αναφοράς για τη μείωση του χρέους. Να επιταχύνει τη σταδιακή εφαρμογή ενός αναγκαστικού πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου με δεσμευτική κανονιστική βάση και διορθωτικό μηχανισμό. Να λάβει μέτρα για τη διατήρηση</p>	<p>Η Κύπρος έχει εφαρμόσει εν μέρει την ΕΣΑΧ1:</p> <p>> Οι κυπριακές αρχές είχαν θεσπίσει σειρά από δέσμες μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης το 2011, ενσωματωμένων στον Νόμο περί προϋπολογισμού του 2012. Επιπλέον, θέσπισαν δημοσιονομικά μέτρα για την περίοδο 2012-14 που αναφέρονται στο Μνημόνιο συνεννόησης με τον Νόμο περί προϋπολογισμού του 2013 και το μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό πλαίσιο για την περίοδο 2013-2015. Ωστόσο, μια σειρά από αρνητικές οικονομικές εξελίξεις κατέληξε σε σημαντική συρρίκνωση της οικονομίας. Με βάση τις εαρινές προβλέψεις της Επιτροπής το 2013, το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης για το 2012 προβλέπεται ότι θα ανέλθει σε -6,3 % του ΑΕΠ.</p> <p>> Η νομοθεσία μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού πλαισίου και δημοσιονομικών κανόνων υιοθετήθηκε με τον Νόμο</p>

<p>αυστηρού ελέγχου επί των δαπανών και να εφαρμόσει την κατάρτιση προϋπολογισμού βάσει επιδόσεων και προγραμμάτων το ταχύτερο δυνατόν. Να βελτιώσει τη φορολογική συμμόρφωση και να καταπολεμήσει τη φοροδιαφυγή.</p>	<p><i>περί προϋπολογισμού του 2013.</i></p> <p>> Οι τιμές διαφόρων δεικτών, όπως το διοικητικό κόστος της είσπραξης φόρων και το μερίδιο της παραοικονομίας, καταδεικνύουν ότι υπάρχει ανάγκη και περιθώριο βελτίωσης τόσο της φορολογικής συμμόρφωσης όσο και της φορολογικής διοίκησης. Ο Νόμος περί προϋπολογισμού του 2013 περιλαμβάνει ειδικές διατάξεις για να συνεχιστούν οι προσπάθειες καταπολέμησης της απάτης και της φοροδιαφυγής. Είναι τώρα υποχρεωτικό για μη φορολογικά υπόχρεες επιχειρήσεις εγγεγραμμένες στην Κύπρο να υποβάλουν ετήσιες φορολογικές δηλώσεις. Τα καταπιστεύματα υποχρεούνται να τηρούν λογιστικά βιβλία για μερίσματα και τόκους που έχουν εισπράξει. Οι υφιστάμενες διαδικασίες όσον αφορά την ανταλλαγή πληροφοριών έχουν αποσαφηνισθεί, εναρμονίζοντας έτσι την κυπριακή συμφωνία-πλαίσιο για την διπλή φορολόγηση με τις κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ, και εξασφαλίζοντας την αποτελεσματική ανταλλαγή πληροφοριών. Ωστόσο, τα μέτρα για την πρόωθηση της μετάβασης από την άτυπη/αδήλωτη εργασία και την αύξηση της αποτελεσματικότητας της είσπραξης φόρων θα πρέπει να ενισχυθούν. Η βελτίωση των φοροεισπρακτικών μηχανισμών θα ενισχύσει τον δημοσιονομικό αντίκτυπο των πολυάριθμων φορολογικών μέτρων που θεσπίστηκαν πρόσφατα.</p>
<p>ΕΣΑΧ2: Να εναρμονίσει περισσότερο το εποπτικό και το ρυθμιστικό πλαίσιο των συνεταιριστικών πιστωτικών οργανισμών σύμφωνα με τα πρότυπα που ισχύουν για τις εμπορικές τράπεζες. Να ενισχύσει τις κανονιστικές διατάξεις για την αποτελεσματική ανακεφαλαιοποίηση των χρηματοπιστωτικών οργανισμών προκειμένου να περιοριστεί η έκθεση του χρηματοπιστωτικού τομέα σε εξωτερικούς κλυδωνισμούς.</p>	<p>Η Κύπρος έχει εφαρμόσει εν μέρει την ΕΣΑΧ2:</p> <p>> Σύμφωνα με το ΜΣ, η Κύπρος ανέλαβε τη δέσμευση να ενσωματώσει την εποπτεία των συνεταιριστικών πιστωτικών ιδρυμάτων στην Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου και θα θεσπιστεί νομοθεσία με σκοπό την ενίσχυση της διακυβέρνησης των εν λόγω ιδρυμάτων (έως τον Ιούνιο του 2013 σύμφωνα με το ΜΣ).</p> <p>> Σύμφωνα με το ΜΣ, η Κύπρος ανέλαβε τη δέσμευση να αυξήσει το ελάχιστο ποσοστό βασικών ιδίων κεφαλαίων κατηγορίας I από το σημερινό 8 % σε 9 %, υποχρεώνοντας τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να συμμορφωθούν σχετικά έως τα τέλη Δεκεμβρίου 2013 (ii) τα πιστωτικά ιδρύματα με ανεπαρκή κεφαλαιοποίηση σε σύγκριση με τον στόχο του 9 % βασικών ιδίων κεφαλαίων κατηγορίας I υπό ακραίες συνθήκες θα υποχρεωθούν να υποβάλουν χρηματοδοτικά σχέδια και να αυξήσουν το κεφάλαιό τους, στο μέτρο του δυνατού, με την προσφυγή σε ιδιώτες επενδυτές· (iii) τα πιστωτικά ιδρύματα που λαμβάνουν δάνεια από την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου (ΚΤΚ) θα καταρτίζουν και θα υποβάλουν ανά τρίμηνο μεσοπρόθεσμα χρηματοδοτικά σχέδια, λαμβάνοντας υπόψη την αναμενόμενη πορεία της απομόχλευσης, ούτως ώστε να αποφευχθούν οι βεβιασμένες πωλήσεις περιουσιακών στοιχείων ή πιστωτική στενότητα· (iv) η ΚΤΚ θα επανεξετάσει τις ρυθμίσεις προληπτικής εποπτείας όσον αφορά τη ρευστότητα έως τα τέλη του 2014.</p>
<p>ΕΣΑΧ3: Να βελτιώσει περαιτέρω τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα και επάρκεια του συνταξιοδοτικού συστήματος και να αντιμετωπίσει το υψηλό ποσοστό ηλικιωμένων που κινδυνεύουν από τη φτώχεια. Να μεριμνήσει για αύξηση της πραγματικής ηλικίας συνταξιοδότησης, ευθυγραμμίζοντας μεταξύ άλλων την πραγματική ηλικία συνταξιοδότησης με την αύξηση του προσδόκιμου ζωής.</p>	<p>Η Κύπρος έχει εφαρμόσει εν μέρει την ΕΣΑΧ3:</p> <p>> Οι κυπριακές αρχές έλαβαν μέτρα για ολοκληρωμένη μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος, που θα περιλαμβάνει τόσο το Σύστημα συντάξεων κρατικών υπαλλήλων (ΣΣΚΥ) και το Γενικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης (ΓΣΚΑ). Τον Ιανουάριο του 2013, η νόμιμη ηλικία συνταξιοδότησης αυξήθηκε κατά δύο έτη για την ΣΣΚΥ, ενώ η ελάχιστη ηλικία για την απόκτηση δικαιώματος σε ακέραη σύνταξη αυξάνεται κατά 6 μήνες ανά έτος στο ΓΣΚΑ, ώστε να ευθυγραμμιστεί με τη νόμιμη ηλικία συνταξιοδότησης. Οι αυτόματες προσαρμογές για αλλαγές στο προσδόκιμο ζωής θα πραγματοποιούνται ανά πενταετία από το 2018 και μετά, ενώ θεσπίζονται μειώσεις για πρόωρη συνταξιοδότηση κατά 0,5% ανά μήνα και στα</p>

	<p>δύο συστήματα. Επιπλέον, στο πλαίσιο του ΣΣΚΥ, η τιμαριθμική αναπροσαρμογή όλων των συνταξιοδοτικών παροχών έχει αλλάξει και δεν βασίζεται στους μισθούς αλλά στις τιμές, ενώ οι συνταξιοδοτικές παροχές θα πρέπει να υπολογίζονται κατ' αναλογία βάσει του χρόνου υπηρεσίας. Κατ' αποκοπήν ποσά που προκύπτουν βάσει του ΣΣΚΥ από την 1η Ιανουαρίου 2013 και έπειτα φορολογούνται σήμερα ως εισοδήματα φυσικών προσώπων, ενώ οι δημόσιοι υπάλληλοι έχουν τη δυνατότητα να μετατρέψουν το κατ' αποκοπή ποσό σε ετήσια πρόσοδο. Οι συντάξεις και με τα δύο συστήματα έχουν παγώσει για την περίοδο του προγράμματος.</p> <p>> Η κυβέρνηση θα εφαρμόσει περαιτέρω μέτρα, εάν αυτό είναι απαραίτητο, μέχρι την 1η Ιανουαρίου 2014, ώστε να εξασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος.</p> <p>> Δεν ελήφθησαν νέα μέτρα για την αντιμετώπιση του υψηλού ποσοστού ηλικιωμένων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας, δεδομένου ότι εκείνες που έχουν ήδη τεθεί σε εφαρμογή από το 2008 και το 2009.</p>
<p>ΕΣΑΧ4: Να ολοκληρώσει και να θέσει σε λειτουργία χωρίς καθυστέρηση το εθνικό σύστημα υγείας, με βάση έναν χάρτη πορείας, εξασφαλίζοντας την οικονομική βιωσιμότητά του και την ισότιμη πρόσβαση στην περίθαλψη.</p>	<p>Η Κύπρος έχει εφαρμόσει εν μέρει την ΕΣΑΧ4:</p> <p>> Τον Ιούνιο του 2012, το Συμβούλιο Υπουργών ενέκρινε πρόταση για την εφαρμογή του Εθνικού συστήματος ασφάλισης υγείας (ΕΣΑΥ).</p> <p>> Σύμφωνα με το ΜΣ, διενεργείται αναλογιστική μελέτη για την αξιολόγηση των δυνητικών δημοσιονομικών κινδύνων και οφελών από την προβλεπόμενη εισαγωγή του εθνικού συστήματος υγείας (που προβλέπεται για το 2015) και προβλέπεται να είναι διαθέσιμη έως τα τέλη Ιουνίου 2013.</p>
<p>ΕΣΑΧ5: Να βελτιώσει τις δεξιότητες του εργατικού δυναμικού, με σκοπό την ενίσχυση της επαγγελματικής του κινητικότητας προς δραστηριότητες με υψηλό δυναμικό ανάπτυξης και υψηλή προστιθέμενη αξία. Να λάβει περαιτέρω μέτρα για την αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων, με έμφαση στην πρακτική άσκηση σε εταιρείες και την προώθηση της αυτοαπασχόλησης. Να λάβει τα κατάλληλα μέτρα πολιτικής στο σκέλος της ζήτησης με σκοπό την τόνωση της επιχειρηματικής καινοτομίας.</p>	<p>Η Κύπρος έχει εφαρμόσει εν μέρει την ΕΣΑΧ5:</p> <p>> Με σκοπό τη βελτίωση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού και την προώθηση της παραγωγικότητας, η Κύπρος συγκρότησε τέσσερα μεταδευτεροβάθμια ιδρύματα, τα οποία τέθηκαν σε λειτουργία τον Σεπτέμβριο του 2012. Η ζήτηση για την εγγραφή στα εν λόγω ιδρύματα έχει υπερβεί σε μεγάλο βαθμό την προσφορά. Επίσης, ανέπτυξε περαιτέρω και εφαρμόζει σταδιακά ένα σύστημα επαγγελματικής κατάρτισης που βασίζεται στην απόκτηση ικανοτήτων (SVQ). Με σκοπό τη βελτίωση των βασικών δεξιοτήτων και την αντιμετώπιση της εγκατάλειψης των σπουδών και της ΠΕΣ, η Κύπρος άρχισε την υλοποίηση, τον Οκτώβριο του 2012, του νέου σύγχρονου συστήματος μαθητείας (NMA) που απευθύνεται σε νέους ηλικίας 14-25 ετών. Δεν υπάρχει αριθμητικά προσδιορισμένος στόχος όσον αφορά τον αριθμό των μαθητευομένων.</p> <p>> Με σκοπό την προώθηση της απασχόλησης, θεσπίστηκε ένα νέο καθεστώς παροχής κινήτρων για την απασχόληση των μακροχρόνια ανέργων, ενώ προβλέφθηκαν δύο προγράμματα για τη στήριξη της απασχόλησης των νέων (ένα πρόγραμμα παροχής επιδοτήσεων σε καινοτόμες επιχειρήσεις ώστε να προσλάβουν νέους άνεργους για 12 μήνες, και ένα σύστημα για τη βελτίωση της απασχολησιμότητας προσφάτως καταγραφέντων νέων ανέργων).</p> <p>> Παρά την ύπαρξη μιας εθνικής στρατηγικής για τη διά βίου μάθηση (2007-2013), το ποσοστό δια βίου μάθησης είναι χαμηλότερο από το μέσο όρο της ΕΕ (7,5 % έναντι 8,9 % το 2011) και περιορίζει την ικανότητα αντιμετώπισης της αντιστοιχίας δεξιοτήτων. Η επίτευξη του εθνικού στόχου για ποσοστό 12 % συμμετοχής στην διά βίου μάθηση μέχρι το 2020 απαιτεί επίσης μεγαλύτερες προσπάθειες και μια πιο φιλόδοξη πολιτική.</p> <p>> Δεν υπάρχει αποτελεσματική και ολοκληρωμένη παροχή υπηρεσιών προσανατολισμού και συμβουλών που να</p>

	<p>καλύπτουν όλους τους τομείς της εκπαίδευσης και της απασχόλησης. Η δημιουργία ενός συμβουλευτικού φόρουμ σε εθνικό επίπεδο για τον διά βίου επαγγελματικό προσανατολισμό εγκρίθηκε τον Μάρτιο του 2012 έχοντας ως εντολή την προώθηση κοινής εθνικής πολιτικής στον τομέα αυτό.</p> <p>> Για να εκτιμηθούν οι δυνητικές ανάγκες σε εργατικό δυναμικό στον ενεργειακό τομέα, μια πρόσφατη μελέτη που εκπονήθηκε από την Αρχή Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού, παρέχει έναν πρώτο προσδιορισμό των αναγκών απασχόλησης και κατάρτισης για την πραγματική χρήση του φυσικού αερίου στην Κύπρο.</p>
<p>ΕΣΑΧ6: Να άρει τα περιττά εμπόδια στις αγορές υπηρεσιών, ιδίως βελτιώνοντας την εφαρμογή της οδηγίας για τις υπηρεσίες στους τομείς υπηρεσιών που παρουσιάζουν το μεγαλύτερο αναπτυξιακό δυναμικό (συμπεριλαμβανομένου του τουρισμού) και απελευθερώνοντας την παροχή επαγγελματικών υπηρεσιών.</p>	<p>Η Κύπρος έχει εφαρμόσει εν μέρει την ΕΣΑΧ6:</p> <p>> Η Κύπρος θέσπισε νομοθεσία για την εξάλειψη των εξής: (i) των περιορισμών στην άσκηση του επαγγέλματος του οπτικού· (ii) των ελάχιστων αμοιβών για τους τουριστικούς ξεναγούς και τα τουριστικά πρακτορεία, και (iii) των εμποδίων εισόδου νομικών προσώπων σε τεχνικά επαγγέλματα..</p> <p>> Η Κύπρος ανέλαβε δέσμευση για την άρση των εμποδίων στις αγορές υπηρεσιών μέσω της χαλάρωσης των απαιτήσεων εισόδου εγκατάστασης, καθώς και για την εξάλειψη απαιτήσεων σχετικά με τις ελάχιστες αμοιβές, εκτός εάν δικαιολογούνται από επιτακτικούς λόγους δημόσιου συμφέροντος και να είναι αναλογικές. Η πλήρης εφαρμογή της οδηγίας για τις υπηρεσίες αναμένεται για το πρώτο εξάμηνο του 2013. Όσον αφορά τα νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα, θα διεξαχθεί συνολική επανεξέταση των απαιτήσεων πρόσβασης και άσκησης αυτών, ενώ οι απαιτήσεις που δεν δικαιολογούνται από επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος και δεν είναι αναλογικές θα πρέπει να καταργηθούν. Προβλέπεται η αναζωογόνηση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού τομέα. Θα πραγματοποιηθεί επανεξέταση της τουριστικής στρατηγικής για την περίοδο 2011-2015.</p>
<p>- ΕΣΑΧ7: Να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα, μεταξύ άλλων μέσω της μεταρρύθμισης του συστήματος τιμαριθμικής αναπροσαρμογής των μισθών, σε διαβούλευση με τους κοινωνικούς εταίρους και σύμφωνα με τις εθνικές πρακτικές, ώστε να αντανakλά καλύτερα την εξέλιξη της παραγωγικότητας. Να λάβει μέτρα για τη διαφοροποίηση της διάρθρωσης της οικονομίας. Να αποκαταστήσει τη δημοσιονομική ισορροπία περιστελλοντας τις δαπάνες.</p>	<p>Η Κύπρος έχει εφαρμόσει εν μέρει την ΕΣΑΧ7:</p> <p>>> Η Κύπρος θέσπισε νομοθεσία για την μεταρρύθμιση του μηχανισμού τιμαριθμικής αναπροσαρμογής των μισθών (COLA) μέσω της μείωσης της συχνότητας της αναπροσαρμογής (μία αντί για δύο φορές το χρόνο), της θέσπισης μηχανισμού αυτόματης αναστολής της σε περίπτωση αντίξοων οικονομικών συνθηκών και της μετάβασης από πλήρη σε μερική αναπροσαρμογή για το 50 % του ποσοστού πληθωρισμού παρελθούσας περιόδου. Η εφαρμογή του μηχανισμού αυτού έχει ανασταλεί για τον δημόσιο τομέα μέχρι τα τέλη του 2015, ενώ το νέο σύστημα αναμένεται να επεκταθεί και στον ιδιωτικό τομέα μέσω τριμερούς συμφωνίας.</p> <p>> Η Κύπρος ανέλαβε τη δέσμευση να επιτύχει τους ετήσιους στόχους ως προς το ισοζύγιο γενικής κυβέρνησης στόχους για κάθε έτος της προγραμματικής περιόδου. Οι στόχοι αυτοί έχουν ενσωματωθεί στον Νόμο περί προϋπολογισμού του 2013, ενώ το εγκεκριμένο μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό πλαίσιο της περιόδου 2013-2015 καθορίζει μεσοπρόθεσμες δημοσιονομικές προβλέψεις και δεσμευτικά ανώτατα όρια δαπανών για κάθε κρατική οντότητα.</p>

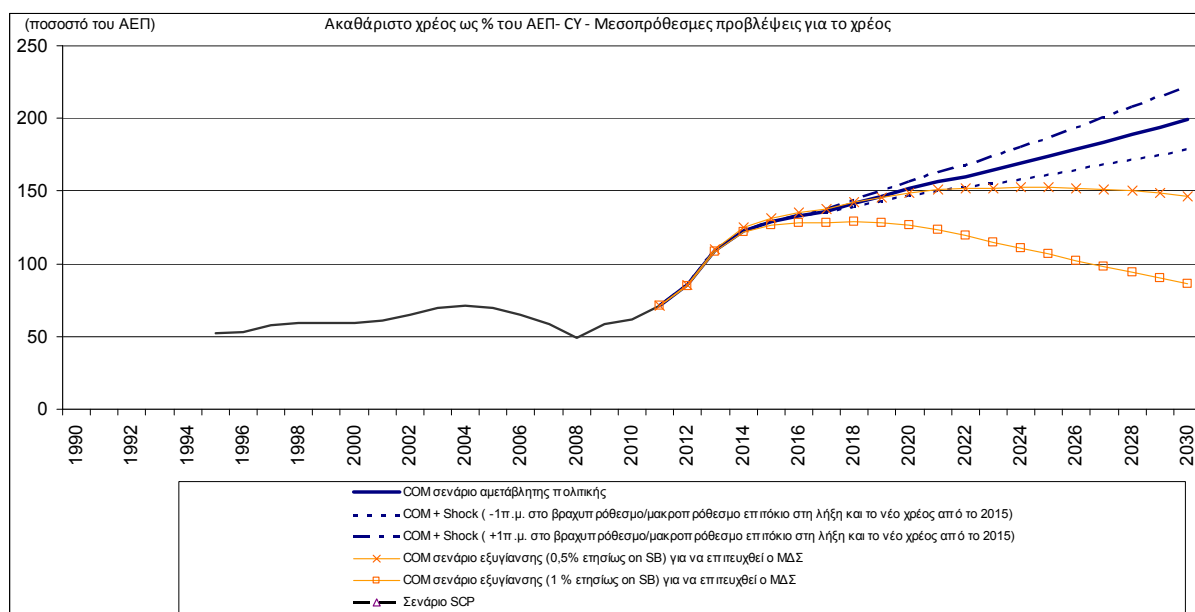
5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η Κύπρος έχει ήδη επιτελέσει σημαντική πρόοδο στην εφαρμογή των πολιτικών που καθορίζονται στο ΜΣ. Οι αρχές έχουν λάβει σημαντικά μέτρα δημοσιονομικής εξυγίανσης ήδη πριν από την υπογραφή του προγράμματος και οι πολιτικές που είχαν καθοριστεί ως προαπαιτούμενες δράσεις έχουν υλοποιηθεί. Οι βασικές προκλήσεις και κίνδυνοι κατά την προσεχή περίοδο σχετίζονται με την εξέλιξη των εγχώριων πιστωτικών όρων και την πολυπλοκότητα της αναδιοργάνωσης του χρηματοπιστωτικού τομέα με πιθανά δευτερογενή αποτελέσματα σε συναφείς επαγγελματικές και χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, καθώς και με την ταχεία επιδείνωση στις συνθήκες της αγοράς εργασίας. Οι ανοδικοί κίνδυνοι αφορούν τη δυνητική επενδυτική δραστηριότητα στον τομέα της ενέργειας. Γενικότερα, η μετάβαση σε ένα πιο διαφοροποιημένο αναπτυξιακό μοντέλο θα αποτελέσει πρόκληση για την οικονομία τα προσεχή έτη και θα οδηγήσει σε ανακατανομή οικονομικών πόρων μεταξύ τομέων, η οποία θα απαιτήσει χρόνο και ευελιξία στις αγορές συντελεστών παραγωγής και προϊόντων. Η συνέχιση της ορθής εφαρμογής των διαρθρωτικών και άλλων ταμείων της ΕΕ, καθώς και η αύξηση των ευκαιριών για τους νέους και η διαφύλαξη των προοπτικών απασχόλησής τους θα συμβάλει στο να τεθούν τα θεμέλια για μια διατηρήσιμη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη για την Κύπρο. Είναι σημαντικό να συνεχίσουν να εφαρμόζονται με συνέπεια τα μέτρα πολιτικής στο πλαίσιο του ΜΣ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας Ι. Δείκτες διατηρησιμότητας

	CY		EU27	
	Σενάριο αμετάβλητης πολιτικής	Σενάριο προγράμματος (SCP)	Σενάριο αμετάβλητης πολιτικής	Σενάριο προγράμματος (SCP)
S2	9,0	:	3,0	1,3
<i>εκ των οποίων:</i>				
Αρχική δημοσιονομική θέση (IBP)	3,2	:	0,8	-0,9
Μακροπρόθεσμο κόστος δημογραφικής γήρανσης	5,8	:	2,2	2,2
<i>εκ των οποίων:</i>				
Συντάξεις	5,9	:	1,0	1,1
Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη	0,3	:	0,9	0,8
Μακροχρόνια φροντίδα	0,1	:	0,6	0,6
Άλλα είδη κόστους	-0,4	:	-0,4	-0,3
S1 (απαιτούμενη προσαρμογή)*	9,8	:	2,2	0,5
<i>εκ των οποίων:</i>				
Αρχική δημοσιονομική θέση (IBP)	4,7	:	0,0	-1,8
Απαίτηση χρέους (ΔΒ)	3,8	:	1,9	1,9
Μακροπρόθεσμο κόστος δημογραφικής γήρανσης	1,3	:	0,3	0,4
S0 (κίνδυνος δημοσιονομικής στενότητας)**	0,59		:	
Χρέος, % του ΑΕΠ(2012)	85,8		87,0	
Δαπάνες δημογραφικής γήρανσης, % του ΑΕΠ (2012)	17,7		25,8	
<p>Σημείωση:</p> <p>Το σενάριο αμετάβλητης πολιτικής παρουσιάζει το κενό διατηρησιμότητας βάσει της παραδοχής ότι η δημοσιονομική θέση εξελίσσεται σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις της Επιτροπής του 2013 έως το 2014. Το σενάριο του προγράμματος (SCP) παρουσιάζει το κενό διατηρησιμότητας βάσει της παραδοχής ότι έχουν πλήρως εφαρμοσθεί τα δημοσιονομικά σχέδια.</p> <p>* Απαιτούμενη προσαρμογή του πρωτογενούς ισοζυγίου έως το 2020 για την επίτευξη του ποσοστού του 60% του ΑΕΠ έως το 2030 για το δημόσιο χρέος.</p> <p>** Το κρίσιμο κατώφλι για τον δείκτη S0 είναι 0,44.</p> <p>Πηγή: Υπηρεσίες της Επιτροπής, πρόγραμμα σταθερότητας 2013.</p>				



Πίνακας Π. Δείκτες φορολογίας

	2002	2006	2008	2009	2010	2011
Σύνολο φορολογικών εσόδων (συμπερ. των πραγματικών υποχρεωτικών κοινωνικών εισφορών, % του ΑΕΠ)	30,9	35,8	38,6	35,3	35,6	35,2
Ανάπτυξη ανά οικονομική λειτουργία (% του ΑΕΠ) ¹						
Κατανάλωση	11,9	14,7	15,2	13,5	13,4	12,7
εκ των οποίων:						
- ΦΠΑ	6,6	9,7	10,6	9,2	9,2	8,4
- ειδικοί φόροι κατανάλωσης για τον καπνό και το αλκοόλ	0,9	1,4	1,3	1,3	1,3	1,3
- ενέργεια	1,0	1,8	1,6	1,6	1,8	2,0
- άλλα (υπολειμματικά)	3,4	1,7	1,8	1,4	1,1	1,0
Εργατικό δυναμικό σε απασχόληση	9,9	11,0	11,0	12,2	12,5	12,5
Εργατικό δυναμικό χωρίς απασχόληση	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Εισοδήματα από κεφάλαια και επιχειρήσεις	7,4	7,7	9,7	7,8	7,6	8,1
Απόθεμα κεφαλαίων/περιουσίας	1,6	2,3	2,6	1,7	1,9	1,7
Π.Υ. Περιβαλλοντικοί φόροι ²	3,0	3,3	3,2	2,9	2,9	2,9
Αποδοτικότητα ΦΠΑ ³						
Πραγματικά έσοδα ΦΠΑ ως % των θεωρητικών εσόδων με τον κανονικό συντελεστή	66,9	87,8	91,4	79,9	79,2	72,0
Σημείωση:						
¹ Τα φορολογικά έσοδα αναλύονται ανά οικονομική λειτουργία, δηλαδή σύμφωνα με το εάν προέρχονται από την κατανάλωση, την εργασία ή το κεφάλαιο. Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2013) Τάσεις φορολόγησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, για περισσότερες λεπτομέρειες.						
² Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει τη φορολογία ενέργειας, μεταφορών και ρύπανσης, καθώς και πόρους περιλαμβανόμενους στη φορολογία κατανάλωσης και κεφαλαίου.						
³ Η αποδοτικότητα ΦΠΑ μετράται με τον δείκτη εσόδων ΦΠΑ. Ο δείκτης εσόδων ΦΠΑ ορίζεται ως η σχέση μεταξύ των πραγματικών εσόδων ΦΠΑ και των θεωρητικών εσόδων εάν ο ΦΠΑ είχε εφαρμοστεί με τον κανονικό συντελεστή σε όλη την τελική κατανάλωση. Ο χαμηλός δείκτης μπορεί να δείχνει μείωση της φορολογικής βάσης εξαιτίας μεγάλων απαλλαγών ή την εφαρμογή μειωμένων συντελεστών σε ευρύ φάσμα προϊόντων και υπηρεσιών (κενό πολιτικής) ή κάποια αδυναμία εισπραχθέντων φόρων λόγω π.χ. απάτης (εισπρακτικό κενό). Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2012), Φορολογικές μεταρρυθμίσεις στα κράτη μέλη της ΕΕ, Ευρωπαϊκή Οικονομία 6/2012, για λεπτομερέστερες εξηγήσεις.						
Πηγή: Επιτροπή						

Πίνακας III. Δείκτες χρηματοπιστωτικών αγορών

	2008	2009	2010	2011	2012
Σύνολο περ. στοιχείων του τραπεζικού τομέα (% του ΑΕΠ)	688,2	827,3	775,4	731,9	717,2
Μερίδιο των περ. στοιχείων των 5 μεγαλύτερων τραπεζών (% επί του συνόλου των περ. στοιχείων)	63,8	64,9	64,2	61,5	...
Ξένη ιδιοκτησία στο τραπεζικό σύστημα (% του συνόλου των περ. στοιχείων)	38,1	37,0
Δείκτες χρηματοπιστωτικής υγείας:					
- μη εξυπηρετούμενα δάνεια (% του συνόλου των δανείων) ¹⁾	3,6	4,5	5,6	9,6	15,5
- δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας (%) ¹⁾	11,0	12,1	12,5	8,3	9,4
- απόδοση επί του κεφαλαίου (%) ¹⁾	14,5	14,0	11,0	-68,2	-33,2
Τραπεζικά δάνεια προς τον ιδιωτικό τομέα (ετήσιο ποσοστό μεταβολής)	25,5	10,6	5,9	6,9	4,2
Δάνεια για την αγορά κατοικίας (ετήσιο ποσοστό μεταβολής)	21,8	11,5	13,4	4,8	0,3
Λόγος δανείων προς καταθέσεις	109,4	114,0	105,0	112,7	119,4
Ρευστότητα ΚΤ ως ποσοστό των υποχρεώσεων	4,3	5,9	4,3	4,6	8,7
Άνοιγμα των τραπεζών σε χώρες που λαμβάνουν επίσημη χρηματοδοτική συνδρομή (% του ΑΕΠ)
Ιδιωτικό χρέος (% του ΑΕΠ)	261,9	288,3	291,2	308,5	324,6
Ακαθάριστο εξωτερικό χρέος (% του ΑΕΠ)					
- Δημόσιο
- Ιδιωτικό
Διαφορά μακροπρόθεσμων επιτοκίων έναντι του Bund (μονάδες βάσης)*	0,6	1,4	1,9	3,2	5,5
Διαφορικά επιτόκια στις ανταλλαγές κινδύνων αθέτησης (Credit default swap) για κρατικά
Σημειώσεις:					
¹⁾ Πλέον πρόσφατα στοιχεία (Σεπτεμβρίου 2012).					
*σε μονάδες βάσης.					
Πηγή:					
Bank for International Settlements και Eurostat (άνοιγμα σε ευάλωτες από μακροοικονομική χρηματοδοτική άποψη χώρες), ΔΝΤ (δείκτες χρηματοοικονομικής υγείας), Επιτροπή (μακροπρόθεσμα επιτόκια), Παγκόσμια Τράπεζα (ακαθάριστο εξωτερικό χρέος) και ΕΚΤ (όλοι οι υπόλοιποι δείκτες).					

Πίνακας IV. Δείκτες της αγοράς εργασίας και κοινωνικοί δείκτες

Δείκτες αγοράς εργασίας	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ποσοστό απασχόλησης (% του πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών)	76,8	76,5	75,3	75,0	73,4	70,2
Αύξηση της απασχόλησης (% μεταβολής έναντι του προηγούμενου έτους)	3,2	2,1	-0,4	-0,2	0,4	-4,1
Ποσοστό απασχόλησης γυναικών (% του γυναικείου πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών)	67,7	68,2	68,3	68,8	67,7	64,8
Ποσοστό απασχόλησης ανδρών (% του ανδρικού πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών)	86,4	85,2	82,8	81,7	79,6	76,1
Ποσοστό απασχόλησης ηλικιωμένων ατόμων (% του πληθυσμού ηλικίας 55-64 ετών)	55,9	54,8	55,7	56,3	54,8	50,7
Μερική απασχόληση (% συνολικής απασχόλησης, 15 έτη και άνω)	7,3	7,8	8,6	9,5	10,2	10,7
Μερική απασχόληση γυναικών (% απασχόλησης γυναικών, 15 έτη και άνω)	10,9	11,4	12,4	12,7	12,9	13,7
Μερική απασχόληση ανδρών (% απασχόλησης ανδρών, 15 έτη και άνω)	4,4	4,8	5,3	6,8	7,7	8,0
Απασχόληση περιορισμένου χρόνου (% εργαζομένων με σύμβαση περιορισμένου χρόνου, 15 έτη και άνω)	13,2	13,9	13,8	14,0	14,1	15,1
Μετάβαση από προσωρινή σε μόνιμη απασχόληση	2,8	2,1	2,1	2,5	:	:
Ποσοστό ανεργίας 1 (% του εργατικού δυναμικού, ηλικίας 15-74)	3,9	3,7	5,4	6,3	7,9	11,9
Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας 2 (% του εργατικού δυναμικού)	0,7	0,5	0,6	1,3	1,6	3,6
Ποσοστό ανεργίας των νέων (% νέων του εργατικού δυναμικού ηλικίας 15-24 ετών)	10,2	9,0	13,8	16,6	22,4	27,8
Ποσοστό νέων NEET (% του πληθυσμού ηλικίας 15-24 ετών)	9,0	9,7	9,9	11,7	14,6	16,0
Άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και κατάρτιση (% ατόμων ηλικίας 18-24 το πολύ, κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, που δεν παρακολουθούν περαιτέρω εκπαίδευση ή κατάρτιση)	12,5	13,7	11,7	12,7	11,3	11,4
Συμπλήρωση τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (% πληθυσμού ηλικίας 30- 34 ετών που έχει συμπληρώσει επιτυχώς τριτοβάθμια εκπαίδευση)	46,2	47,1	45,0	45,3	46,2	49,9
Επίσημη φύλαξη παιδιών (από 1 έως 29 ώρες: % επί πληθυσμού ηλικίας κάτω των 3 ετών)	6,0	8,0	8,0	11,0	7,0	:
Επίσημη φύλαξη παιδιών (από 30 και άνω: % επί πληθυσμού ηλικίας κάτω των 3 ετών)	12,0	18,0	14,0	13,0	16,0	:
Παραγωγικότητα της εργασίας ανά απασχολούμενο (% ετήσιας μεταβολής)	1,8	1,4	-1,5	1,5	0,1	1,7
Παραγωγικότητα της εργασίας ανά απασχολούμενο (% ετήσιας μεταβολής)	-0,5	-0,5	-0,5	0,4	0,1	0,7
Παραγωγικότητα εργασίας ανά πραγματοποιηθείσα ώρα εργασίας (% ετήσιας μεταβολής, σε σταθερές τιμές)	2,3	1,9	-1,0	1,1	0,0	1,1
Αποδοχές ανά απασχολούμενο (% ετήσιας μεταβολής, σε σταθερές τιμές)	-1,3	-1,3	2,4	0,6	0,5	-0,3
Ονομαστική αύξηση του μοναδιαίου κόστους εργασίας (% ετήσιας μεταβολής)	1,2	1,8	4,1	1,0	3,2	-0,1
Πραγματική αύξηση του μοναδιαίου κόστους εργασίας (% ετήσιας μεταβολής)	-3,0	-2,7	4,0	-0,9	0,5	-2,0
Σημειώσεις:						
¹ Άνεργα θεωρούνται τα άτομα που δεν έχουν εργασία, είχαν αναζητήσει εργασία ενεργά και ήταν διατεθειμένα να αρχίσουν να εργάζονται αμέσως ή εντός δύο εβδομάδων. Το εργατικό δυναμικό απαρτίζεται από το σύνολο των εργαζομένων και των ανέργων.						
² Μακροχρόνιοι άνεργοι θεωρούνται όσοι ήταν άνεργοι επί τουλάχιστον 12 μήνες.						
Πηγές:						
Επιτροπή (Έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ και Ευρωπαϊκοί Εθνικοί Λογαριασμοί)						

Δαπάνες για παροχές κοινωνικής προστασίας (% του ΑΕΠ)	2006	2007	2008	2009	2010
Ασθένεια/ιατροφαρμακευτική περίθαλψη	4,64	4,51	4,47	5,07	4,99
Αναπηρία	0,71	0,66	0,68	0,75	0,74
Παροχές γήρατος και επιζώντων	8,33	8,26	8,39	9,25	9,74
Οικογένεια/Τέκνα	1,94	1,93	2,07	2,19	2,12
Ανεργία	1,22	0,91	1,04	1,00	1,06
Στέγαση και κοινωνικός αποκλεισμός π.δ.κ.α.	0,49	0,63	0,82	1,11	1,12
Σύνολο	18,17	17,84	18,57	20,79	21,31
εκ των οποίων: παροχές βάσει ελέγχου πόρων	1,61	1,83	2,22	2,75	3,01
Δείκτες κοινωνικής ένταξης	2007	2008	2009	2010	2011
Κίνδυνος φτώχειας ή αποκλεισμού ¹ (% του συνολικού πληθυσμού)	25,2	23,3	23,5	23,5	23,7
Κίνδυνος φτώχειας ή αποκλεισμού παιδιών (% ατόμων ηλικίας 0-17 ετών)	20,8	21,5	20,2	20,3	22,1
Κίνδυνος φτώχειας ή αποκλεισμού ηλικιωμένων (% ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω)	55,6	49,3	48,6	43,0	40,6
Ποσοστό ατόμων που κινδυνεύουν από φτώχεια ² (% του συνολικού πληθυσμού)	15,5	15,9	15,8	15,1	14,5
Σοβαρή υλική στέρηση ³ (% του συνολικού πληθυσμού)	13,3	9,1	9,5	10,1	10,8
Μερίδιο ατόμων σε νοικοκυριά χαμηλής εντάσεως εργασίας ⁴ (% ατόμων ηλικίας 0-59)	3,7	4,5	4,0	4,6	4,6
Ποσοστό εργαζομένων που κινδυνεύουν από φτώχεια (% εργαζομένων)	6,3	6,3	6,8	6,7	7,3
Αντίκτυπος κοινωνικών μεταβιβάσεων (πλην συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας	26,2	30,6	33,1	36,0	38,3
Τιμή κατοφλίου φτώχειας, εκφρασμένη σε εθνικό νόμισμα και σταθερές τιμές ⁵	9609	9411	9257	9241	9427
Ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα (νοικοκυριά)	11303	12464	12476	13235	12847
Διάμεσος σχετικής απόκλισης κινδύνου φτώχειας (60% του διάμεσου ισοδύναμου εισοδήματος, ηλικία: σύνολο)	19,7	15,3	17,2	17,5	18,9
Σημειώσεις:					
¹ Άτομα που κινδυνεύουν από φτώχεια ή κοινωνικό αποκλεισμό (at-risk-of poverty or social exclusion - AROPE): άτομα που κινδυνεύουν από φτώχεια (at-risk-of poverty - AROP) και/ή πλήττονται από σοβαρή υλική στέρηση (severe material deprivation - SMD) και/ή ζουν σε νοικοκυριά μηδενικής ή πολύ χαμηλής εντάσεως εργασίας (low work intensity - LWI).					
² Ποσοστό ατόμων που κινδυνεύουν από φτώχεια (AROP): ποσοστό των ατόμων με ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα κάτω από το 60% του εθνικού ισοδύναμου διάμεσου εισοδήματος.					
³ Ποσοστό ατόμων που πλήττονται από τουλάχιστον 4 επί 9 βασικών στερήσεων: άτομα τα οποία δεν μπορούν i) να πληρώσουν το ενοίκιο ή τους λογαριασμούς κοινής ωφελείας, ii) να θερμάνουν επαρκώς την κατοικία τους, iii) να αντιμετωπίσουν αιφνίδιες δαπάνες, iv) να καταναλώσουν κρέας, ψάρι ή πρωτεϊνούχο ισοδύναμο κάθε δεύτερη μέρα, v) να περάσουν μια εβδομάδα διακοπών μία φορά το χρόνο μακριά από την κατοικία τους, vi) να συντηρήσουν αυτοκίνητο, vii) να έχουν πλυντήριο, viii) να έχουν έγχρωμη τηλεόραση, ή ix) να έχουν τηλέφωνο					
⁴ Άτομα που ζουν σε νοικοκυριά πολύ χαμηλής εντάσεως εργασίας: ποσοστό ατόμων ηλικίας 0-59 ετών που ζουν σε νοικοκυριά στα οποία οι ενήλικες εργάστηκαν λιγότερο από το 20% του συνολικού δυνατικού χρόνου απασχόλησής τους κατά το προηγούμενο δωδεκάμηνο.					
⁵ Για ΕΕ, CY, MT, SI, SK, ονομαστικές τιμές κατοφλίου σε ευρώ· ΕνΔTK - έτος βάσης (100) το 2006 (η έρευνα ου 2007 αναφέρεται σε εισοδήματα του 2006)					
Πηγές:					
Όσον αφορά τις δαπάνες για παροχές κοινωνικής προστασίας ESSPROS· όσον αφορά την κοινωνική ένταξη EU-SILC.					

Πίνακας V. Επιδόσεις των αγορών προϊόντων και δείκτες πολιτικής

Δείκτες επίδοσης	2003-2007	2008	2009	2010	2011	2012
Παραγωγικότητα της εργασίας ¹ στο σύνολο της οικονομίας (% ετήσιας αύξησης)	1,2	1,4	-1,5	1,5	0,1	1,7
Παραγωγικότητα της εργασίας ¹ στη μεταποίηση (% ετήσιας αύξησης)	-2,3	3,3	-3,7	1,4	1,1	-0,2
Παραγωγικότητα της εργασίας ¹ στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας, του φυσικού αερίου και της ύδρευσης (% ετήσιας αύξησης)	-2,0	3,1	-2,7	-4,1	-0,1	μ.δ.
Παραγωγικότητα της εργασίας ¹ στον τομέα των δομικών κατασκευών (% ετήσιας αύξησης)	1,4	-0,4	-14,7	-2,6	-5,7	-5,7
Σύνολο αιτήσεων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας ² - ανά εκατ. εργατικού δυναμικού	24,1	28,3	30,4	34,6	μ.δ.	μ.δ.
Δείκτες πολιτικής	2003-2007	2008	2009	2010	2011	2012
Εκτέλεση συμβάσεων ³ (ημέρες)	μ.δ.	735	735	735	735	735
Χρόνος εκκίνησης μιας επιχείρησης ³ (ημέρες)	μ.δ.	8	8	8	8	8
Δαπάνες E&A (% του ΑΕΠ)	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5	μ.δ.
Συμπλήρωση τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (% ατόμων ηλικίας 30-34 ετών)	42,8	47,1	45,0	45,3	46,2	49,3
Σύνολο δημόσιων δαπανών για την εκπαίδευση (% του ΑΕΠ)	7,01	7,45	7,98	7,92	μ.δ.	μ.δ.
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ρύθμιση της αγοράς προϊόντων ⁴ , συνολική (Δείκτης, 0=μη ρυθμιζόμενη, 6=ρυθμιζόμενη σε πολύ μεγάλο βαθμό)	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.
Ρύθμιση της αγοράς προϊόντων ⁴ , λιανική (Δείκτης, 0=μη ρυθμιζόμενη, 6=ρυθμιζόμενη σε πολύ μεγάλο βαθμό)	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.
Ρύθμιση της αγοράς προϊόντων ⁴ , κλάδοι δικτύου ⁵ (Δείκτης, 0=μη ρυθμιζόμενη, 6=ρυθμιζόμενη σε πολύ μεγάλο βαθμό)	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.
Σημειώσεις:						
¹ Η παραγωγικότητα της εργασίας ορίζεται ως ακαθάριστη προστιθέμενη αξία (σε σταθερές τιμές) δια του αριθμού εργαζομένων.						
² Συνολικός αριθμός των αιτήσεων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας προς το Ευρωπαϊκό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας (EPO) ανά εκατομμύριο εργατικού δυναμικού						
³ Οι μεθοδολογίες, συμπεριλαμβανομένων των παραδοχών, για τον δείκτη αυτόν παρουσιάζονται λεπτομερώς στον δικτυακό τόπο http://www.doingbusiness.org/methodology .						
⁴ Οι μεθοδολογίες για τους δείκτες ρύθμισης της αγοράς προϊόντων παρουσιάζονται λεπτομερώς στον δικτυακό τόπο http://www.oecd.org/document/1/0,3746,en_2649_34323_2367297_1_1_1_1,00.html . Οι πλέον πρόσφατοι δείκτες ρύθμισης της αγοράς προϊόντων αναφέρονται στα έτη 2003 και 2008, εκτός από τους δείκτες για τους κλάδους δικτύου.						
⁵ Άθροισμα ρύθμισης αγοράς ενέργειας, μεταφορών και επικοινωνιών (ETCR).						
*στοιχεία για το 2007.						
Πηγή:						
Επιτροπή, World Bank - <i>Doing Business</i> (για την εκτέλεση συμβάσεων και τον χρόνο που απαιτείται για την εκκίνηση επιχείρησης) και ΟΟΣΑ (για τους δείκτες ρύθμισης της αγοράς προϊόντων)						

Πίνακας VI. Πράσινη ανάπτυξη

		2002-2006	2007	2008	2009	2010	2011
Επιδόσεις πράσινης ανάπτυξης							
Μακροοικονομικά μεγέθη							
Ένταση ενέργειας	kgoe / €	0,23	0,21	0,22	0,22	0,21	0,20
Ένταση άνθρακα	kg / €	0,98	0,90	0,86	0,86	0,82	μ.δ.
Ένταση πόρων (αντιστοιχεί στην παραγωγικότητα των πόρων)	kg / €	1,59	1,60	2,03	1,95	μ.δ.	μ.δ.
Ένταση αποβλήτων	kg / €	μ.δ.	μ.δ.	0,14	μ.δ.	0,18	μ.δ.
Εμπορικό ισοζύγιο ενέργειας	% του ΑΕΠ	-3,9%	-5,7%	-7,1%	-5,1%	-6,6%	-7,5%
Ποσοστό της ενέργειας στον ΕνΔΤΚ	%	μ.δ.	11	12	12	11	9
Διαφορά μεταξύ μεταβολής τιμών ενέργειας και πληθωρισμού	%	μ.δ.	-1,5	12,5	-16,5	18,9	14
Περιβαλλοντική φορολογία έναντι φορολογίας της εργασίας	-δείκτης	32,7%	31,5%	28,8%	23,6%	22,8%	μ.δ.
Περιβαλλοντική φορολογία έναντι του συνόλου της φορολογίας	-δείκτης	10,6%	8,5%	8,3%	8,2%	8,1%	μ.δ.
Τομεακά μεγέθη							
Ένταση ενέργειας στη βιομηχανία	kgoe / €	0,28	0,21	0,22	0,19	0,18	μ.δ.
Μερίδιο βιομηχανιών εντάσεως ενέργειας στην οικονομία	% του ΑΕΠ	5,8	5,8	5,3	5,2	μ.δ.	μ.δ.
Τιμές ηλεκτρικής ενέργειας για μεσαίου μεγέθους βιομηχανικούς χρήστες**	€ / kWh	μ.δ.	0,14	0,16	0,13	0,16	0,19
Τιμές φυσικού αερίου για μεσαίου μεγέθους βιομηχανικούς χρήστες**	€ / kWh	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.
Δημόσια Ε&Α για την ενέργεια	% του ΑΕΠ	μ.δ.	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Δημόσια Ε&Α για το περιβάλλον	% του ΑΕΠ	μ.δ.	0,00%	0,01%	0,01%	0,00%	0,00%
Ποσοστό ανακύκλωσης δημοτικών αποβλήτων	-δείκτης	11,0%	12,8%	12,8%	12,9%	19,8%	μ.δ.
Μερίδιο εκπομπών αερίων θερμοκηπίου που καλύπτει το	%	μ.δ.	48,5%	50,3%	50,0%	49,3%	μ.δ.
Ένταση ενέργειας στις μεταφορές	kgoe / €	μ.δ.	0,93	0,93	0,91	μ.δ.	μ.δ.
Ένταση άνθρακα στις μεταφορές	kg / €	μ.δ.	2,01	2,02	2,03	μ.δ.	μ.δ.
Ασφάλεια ενεργειακού εφοδιασμού							
Εξάρτηση από εισαγωγές ενέργειας	%	μ.δ.	95,9%	97,5%	96,4%	100,8%	92,6%
Διαφοροποίηση πηγών εισαγωγής πετρελαίου	HHI	μ.δ.	0,15	0,13	0,06	0,05	μ.δ.
Διαφοροποίηση ενεργειακού μείγματος	HHI	μ.δ.	0,92	0,91	0,92	0,91	0,91
Μερίδιο ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο ενεργειακό μείγμα	%	μ.δ.	2,6%	3,2%	3,5%	3,8%	4,7%

Ειδικές κατά χώρα σημειώσεις:

Το 2012 δεν περιλαμβάνεται στον πίνακα λόγω έλλειψης στοιχείων.

Γενικές εξηγήσεις για τα στοιχεία του πίνακα:

Πηγή: Eurostat εκτός εάν αναφέρεται άλλη. Εξηγήσεις ECFIN κατωτέρω

Όλοι οι μακροοικονομικοί δείκτες έντασης εκφράζονται ως λόγος μιας υλικής ποσότητας προς το ΑΕΠ (σε τιμές 2000)

Ένταση ενέργειας: ακαθάριστη εγχώρια κατανάλωση ενέργειας (σε kgoe) δια του ΑΕΠ (σε EUR)

Ένταση άνθρακα: εκπομπές αερίων θερμοκηπίου (σε ισοδύναμα kg CO₂) δια του ΑΕΠ (σε EUR)

Ένταση πόρων: εγχώρια κατανάλωση πρώτων υλών (σε kg) δια του ΑΕΠ (σε EUR)

Ένταση αποβλήτων: απόβλητα (σε kg) δια του ΑΕΠ (σε EUR)

Εμπορικό ισοζύγιο ενέργειας: ισοζύγιο εξαγωγών και εισαγωγών ενέργειας, εκφρασμένο ως % του ΑΕΠ

Ποσοστό της ενέργειας στον ΕνΔΤΚ: μερίδιο των «ενεργειακών» στοιχείων στο καλάθι του καταναλωτή που χρησιμοποιείται στον ΕνΔΤΚ

Διαφορά μεταξύ μεταβολής τιμών ενέργειας και πληθωρισμού: ενεργειακή συνιστώσα του ΕνΔΤΚ, και συνολικός πληθωρισμός ΕνΔΤΚ (ετήσιο % μεταβολής)

Περιβαλλοντική φορολογία έναντι του συνόλου της φορολογίας: από την βάση δεδομένων της ΓΔ TAXUD «Φορολογικές τάσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση»

Ένταση ενέργειας στη βιομηχανία: τελική κατανάλωση ενέργειας της βιομηχανίας (σε kgoe) δια της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας της βιομηχανίας (EUR - τιμές 2005)

Μερίδιο βιομηχανιών εντάσεως ενέργειας στην οικονομία: μερίδιο της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας των βιομηχανιών εντάσεως ενέργειας στο ΑΕΠ

Τιμές ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου για μεσαίου μεγέθους βιομηχανικούς χρήστες: φάσμα κατανάλωσης 500 - 2000MWh και 10000 - 100000 GJ, στοιχεία άνευ ΦΠΑ.

Ποσοστό ανακύκλωσης δημοτικών αποβλήτων: λόγος των ανακυκλούμενων δημοτικών αποβλήτων προς το σύνολο των δημοτικών αποβλήτων

Δημόσια Ε&Α για την ενέργεια ή για το περιβάλλον: κρατικές δαπάνες για Ε&Α (GBAORD) για τις κατηγορίες αυτές ως % του ΑΕΠ

Μερίδιο εκπομπών αερίων θερμοκηπίου που καλύπτει το ΣΕΔΕ: βάσει των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου όπως αναφέρονται από τα κράτη μέλη στον ΕΟΠ (πλην LULUCF)

Ένταση ενέργειας στις μεταφορές: τελική κατανάλωση ενέργειας των μεταφορών (σε kgoe) δια της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του κλάδου (EUR - σε τιμές 2005)

Ένταση άνθρακα στις μεταφορές: εκπομπές αερίων θερμοκηπίου στις μεταφορές δια της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του τομέα των μεταφορών

Εξάρτηση από εισαγωγές ενέργειας: καθαρές εισαγωγές ενέργειας προς ακαθάριστη εγχώρια κατανάλωση ενέργειας περιλαμβανομένων των διεθνών αποθηκών καυσίμων

Διαφοροποίηση πηγών εισαγωγής πετρελαίου: δείκτης Herfindahl (HHI), υπολογιζόμενος ως το άθροισμα του τετραγώνου των μεριδίων αγοράς των χωρών καταγωγής

Διαφοροποίηση ενεργειακού μείγματος: δείκτης Herfindahl για το φυσικό αέριο, το σύνολο των πετρελαϊκών προϊόντων, την πυρηνική θερμότητα, τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και τα στερεά καύσιμα

Μερίδιο ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο ενεργειακό μείγμα: ποσοστό-μερίδιο στην ακαθάριστη εγχώρια ενεργειακή κατανάλωση, εκφρασμένο σε τόνους ισοδυνάμου πετρελαίου

*Προσωρινά στοιχεία προερχόμενα από την ΓΔ CLIMA. Οριστικά στοιχεία θα διατεθούν στις 15/04.

** Για τον μέσο όρο του 2007 των S1 & S2 για DE, LU, NL, FI, SE & UK. Οι υπόλοιπες χώρες έχουν μόνον S2.

*** Για τον μέσο όρο του 2007 των S1 & S2 για IT, NL, FI, SE & UK. Οι υπόλοιπες χώρες έχουν μόνον S2.